

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POMOC OBĚTEM TRESTNÉ ČINNOSTI

Autor práce: Linda Hronková
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a odborné vedení práce.

ABSTRAKT

HRONKOVÁ, L., *Pomoc obětem trestné činnosti* : bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2018. Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: viktimologie, oběť, trestná činnost, peněžitá pomoc, nepeněžitá pomoc

Bakalářská práce v teoretické části vychází především ze zákona o obětech trestných činů č. 45/2013 Sb., a z poznatků získaných z odborné literatury, která se touto problematikou zabývá. Cílem bakalářské práce je charakterizovat pojem viktimologie a právní úpravu oběti trestné činnosti v České republice a posoudit, zda je dostatečná vzhledem k mezinárodním trendům.

Praktická část bakalářské práce zahrnuje dotazníkové šetření, ve kterém se zjišťuje informovanost respondentů s danou problematikou a návrh, jak lépe předcházet procesu viktimizace.

ABSTRACT

HRONKOVÁ, L., *Assistance to Victims of Crime* : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, z. ú., 2018. Supervisor : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: victimology, victims, criminal activity, financial assistance, non-financial assistance

This bachelor thesis summarizes knowledge from the law Assistance to Victims of Crime no. 45/2013 collection and from literature which deals with this issue. In the theoretical part the thesis deals with concept victimology and there is an analysis of the Czech legal rules and international documentation.

The practical part of the bachelor thesis includes a survey. The respondents are asked about this topic and there is a proposal how to better prevent to victimization process.

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	8
2 Teoretická část.....	9
2.1 Vědní obor viktimologie.....	9
2.1.1 Viktimnost.....	10
2.1.2 Viktimizace.....	11
2.2 Typologie obětí.....	13
3 Oběť – právní úprava v České republice	14
3.1 Zvlášť zranitelné oběti.....	18
4 Oběť – právní úprava ve Slovenské republice.....	20
5 Oběť – mezinárodní úprava	22
6 Práva oběti – poškozeného v trestním řízení.....	27
7 Peněžitá pomoc obětem trestné činnosti ze strany státu	29
8 Nepeněžitá pomoc obětem trestné činnosti	31
8.1 Psychologické poradenství.....	31
8.2 Sociální poradenství.....	32
8.3 Poskytování právních informací a právní pomoc.....	33
8.4 Restorativní programy	34
9 Praktická část	35
9.1 Cíl dotazníkového šetření.....	35
9.2 Metoda dotazníkového šetření.....	35
9.3 Vyhodnocení dotazníku	36
9.4 Zhodnocení cílů dotazníkového šetření.....	48
Závěr	50
Seznam použitých zdrojů	53
Seznam grafů	55
Přílohy	57

Úvod

Stát se obětí trestné činnosti je velice závažná situace, ve které se nechce ocitnout žádný člověk. Bohužel se s tímto jevem v dnešní době setkáváme stále častěji. Velká část populace se během svého života ocitne v dané situaci a následně potřebuje pomoc. Člověk se může stát například obětí násilné kriminality či kriminality proti majetku. V každém z těchto případů potřebuje oběť trestného činu následně pomoc, aby se s tímto stavem mohla vyrovnat.

Postupem času, s rozrůstající kriminalitou, začal být na oběť trestné činnosti v České republice kladen větší důraz, než jen na pachatele spáchaného skutku a nyní existuje řada forem, jak lze obětem pomoci. Jedná se o velmi individuální a citlivý přístup, protože na každého působí spáchaná trestná činnost odlišně.

Obětem trestné činnosti může být poskytnuta peněžité a právní pomoc ze strany státu. K vyrovnání se s újmou, kterou oběť utrpěla, však ve většině případů materiální pomoc nepostačuje, a proto zde funguje možnost nepeněžité pomoci, kterou poskytují nestátní neziskové organizace. Jedná se o pomoc ve formě psychologického a sociálního poradenství a poskytování právních informací, kdy tuto pomoc poskytují odborníci v daných oblastech.

Tato problematika je velice rozsáhlá a bohužel se nejedná o ojedinělý jev. Oběti se můžeme stát my nebo i naši blízcí a z tohoto důvodu jsem si vybrala k napsání mé bakalářské práce právě toto téma.

Cílem mé práce bude charakterizovat vědní obor viktimologie, který se zabývá oběťmi trestné činnosti, a popsat formy pomoci, které jsou v naší republice obětem poskytovány. Dále se budu zabývat otázkami právní úpravy oběti v České republice a budu zjišťovat, zda je v souladu s mezinárodními požadavky. Cílem dotazníkového šetření bude zjistit informovanost respondentů s danou oblastí, dále spokojenost obětí trestné činnosti s postupy orgánů činných v trestním řízení, a navrhnout, jakými způsoby by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jaká je právní úprava oběti trestné činnosti v České republice a zda je dostatečná vzhledem k mezinárodním trendům. Tohoto cíle bude dosaženo obsahovou analýzou literárních zdrojů. Vedlejším cílem bude analýzou dat získaných pomocí dotazníkové techniky zjistit informovanost občanů s danou problematikou a dále navrhnout, jakými způsoby by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace.

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí. První část bakalářské práce bude teoretickou částí, ve které budou charakterizovány základní pojmy v oblasti pomoci obětem trestných činů. Druhá kapitola bude zaměřena na vědní disciplínu, která se zabývá oběťmi trestné činnosti a nazývá se viktimologie. V této části budou následně popsány pojmy jako je viktimnost a viktimizace. V souvislosti s vědním oborem viktimologie bude také popsána typologie obětí. Další kapitola se bude zabývat právní úpravou oběti trestné činnosti v České republice. Následně bude stručně charakterizována právní úprava této problematiky ve Slovenské republice a bude provedena komparace s právní úpravou u nás. Pátá kapitola bude popisovat mezinárodní úpravu a bude zde zjištěno, zda je česká právní úprava dostatečná vůči mezinárodním trendům. Šestá kapitola bude okrajově zaměřena na práva oběti – poškozeného v trestním řízení a poslední dvě kapitoly budou charakterizovat pomoc obětem trestných činů. Nejprve bude zpracována problematika peněžitě pomoci ze strany státu a poté nepeněžitě odborné pomoci.

Druhá část bakalářské práce bude částí praktickou, která bude za pomoci analýzy dat zjištěných z dotazníkového šetření zjišťovat informovanost občanů s touto problematikou. V dotazníkovém šetření budou otázky, které budou směřovat hlavně na oběti trestné činnosti, a to na způsoby možné pomoci a jak oběti byly spokojeny s tím, jak se k nim orgány činné v trestním řízení během vyšetřování chovaly. Dále budou respondentům pokládány otázky týkající se viktimologické prevence. Výsledkem dotazníkového šetření budou pak navrženy způsoby, jak by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace.

Bakalářská práce bude z větší části vypracovávána z dostupné odborné literatury a dále pak na základě výsledků, které budou zjištěny v rámci dotazníkového šetření.

2 Teoretická část

2.1 Vědní obor viktimologie

Název viktimologie pochází z latinského slova *victima* – oběť. Tento vědní obor se pokládá za poměrně novou disciplínu a jeho počátky spadají do padesátých let 20. století.¹ Za otce viktimologie se považuje izraelský právník B. Mendelsohn, který za pomoci kriminologů H. von Hentigema a H. Ellenbergera realizoval první studie vztahu mezi pachatelem a jeho obětí. Jedná se o vědní obor, který se zabývá oběťmi trestné činnosti. V odborné literatuře se můžeme setkat s užším pojetím viktimologie, kdy se pokládá za součást kriminologie nebo se můžeme naopak setkat s širším pojetím, které pokládá viktimologii za samostatnou vědní disciplínu.

Vznik této disciplíny zapříčinilo především to, k jakým událostem docházelo za první a druhé světové války a jaké dopady to mělo na oběti. Začal být větší veřejný zájem o to, aby se oběti s takovými zkušenostmi byly schopny vyrovnat a nevedlo to k dlouhodobým následkům. Dalším důvodem pro vznik viktimologie byla kritika mezi odborníky na danou problematiku, kteří nesouhlasili s tehdejší pohledem na oběti trestné činnosti. Téměř až do třicátých let minulého století byla role oběti utlumena a byl kladen důraz především na stát a pachatele.

Formovala se tedy nová oblast s názvem Viktimologie, která si klade mimo jiné za cíl dosáhnout faktické změny ve prospěch obětí trestných činů², aby měly oběti trestné činnosti lepší postavení v trestním řízení, účinnější pomoc a byla prosazována jejich ochrana. S důrazem na oběť trestné činnosti se mohou lépe objasnit skutkové okolnosti páchaní trestného činu, protože sama oběť je významným zdrojem informací o spáchaném skutku.

---

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. přepracované vydání. Praha : Aspi, 2004. s. 139.

² ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 98.

Viktimologie se zabývá oběťmi trestných činů, a to zahrnuje především zkoumání, k jakým změnám došlo v chování a prožívání osob, které se staly obětí trestného činu. Zkoumá biologické, psychické a sociální vlastnosti oběti. Zajímá ji, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele, jaké vztahy byly mezi obětí a pachatelem a jakým způsobem se podílí na interakci v průběhu trestného činu.

Dále se zabývá, jakou roli má oběť v procesu odhalování a vyšetřování věci a otázkami, jak se lze účinně vyhnout roli oběti a jakými preventivními opatřeními lze snížit riziko ohrožení na minimum.³ Nedílnou součástí této vědní disciplíny tvoří i problematika pomoci obětem trestných činů, kam spadá psychologické, sociální a právní poradenství a způsob odškodnění.

V současné době se snaží viktimologie působit jako samostatná vědní disciplína. Specifickou částí se však stala kriminalistická viktimologie, která vznikla v důsledku toho, že viktimologické poznatky hrají důležitou roli pro proces odhalování a vyšetřování trestných činů. Pro kriminalistickou viktimologii je důležité zejména to, jak se oběť chovala před, v průběhu a po spáchání trestného činu. Samotná oběť ovlivňuje i důkazní situaci. Jednak se sama mohla podílet aktivně na tvorbě stop a zadruhé je nositelem stop. Dále se tato věda zabývá podílem oběti na oznámení trestného činu a na vyšetřování. Aktivita oběti při oznamování trestného činu významně ovlivňuje úspěšnost odhalování a vyšetřování, kdy se oběť podílí na dokazování v roli svědka.⁴

2.1.1 Viktimnost

Pojem viktimnost znamená disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu neboli vyjadřuje stupeň pravděpodobného rizika, že se jednotlivec nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu. Tento jev není ojedinělý a obětí trestné činnosti se může stát kdokoli. Existují však osoby či skupiny osob, které mají větší pravděpodobnost se jí stát. V tomto případě mluvíme o tzv. potenciální oběti.

---

³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 98.

⁴ KONRÁD, Z., MUSIL, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 67.

Riziko stát se obětí závisí na několika faktorech, a to zejména na vlastnostech, věku, zaměstnání, životním stylu a chování osoby nebo skupiny osob. Velkou roli hraje také sociální charakteristika. Jedná se například o rasově či nábožensky odlišné menšiny, cizince a přistěhovalce.⁵

2.1.2 Viktimizace

Dalším pojmem, se kterým se ve viktimologii můžeme setkat je viktimizace. Jedná se o situaci, kdy se z potenciální oběti stává oběť skutečná. Míní se tím proces poškozování a způsobování újmy osobě, která se stává obětí trestné činnosti.⁶ Jedinec je do této role zatlačen pachatelem proti své vůli. Viktimizace představuje pro oběť nadlimitní stres⁷ a tím je výrazně ovlivněn i průběh celé situace.

Viktimizaci dělíme na primární a sekundární. Někteří autoři rozlišují ještě viktimizaci terciální. Primární viktimizace znamená způsobení primární újmy člověku, který se v důsledku poškození konkrétním skutkem stal obětí trestného činu. Tato poškození, kterými oběť trpí, mají primárně charakter materiálních, fyzických a duševních zranění.⁸

S primární viktimizací se spojují viktimogenní faktory, které se podílejí na vzniku deliktu. Z psychologického pohledu se jedná o sociální, osobnostní a behaviorální faktory. Sociálními faktory může být například to, z jaké sociální vrstvy jedinec je, jakou vykonává profesi či jakou zastává v rodině roli.

Osobnostní faktory tkví v konstelaci osobnostních vlastností, která činí osobu náchylnou pro roli oběti a za behaviorální faktory se označuje rizikové chování osoby. Taková osoba může vyhledávat viktimogenní lokality nebo se chovat provokativně.⁹

---

⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. přepracované vydání. Praha : Aspi, 2004. s. 141.

⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 103.

⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1. vydání. Praha : Portál, 2014. s. 34.

⁸ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a. s., 2016. s. 56.

⁹ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a. s., 2016. s. 66.

Na viktimizaci primární může navazovat viktimizace sekundární. Pan L. Montada jí definuje jako „*negativní společenské reakce v souvislosti s primární viktimizací, které jsou zažívány jako další porušování legitimních práv nebo nároků obětí*“.¹⁰ Zdrojem sekundární viktimizace je především blízké okolí obětí, přátelé nebo sousedé. Tím, jak na událost reagují, vyvolávají v oběti sekundární újmu.

Oběť se v důsledku toho může cítit frustrovaná a bez podpory okolí, kdy má pocit, že je izolovaná a nemůže nikomu důvěřovat. Dále se na sekundární viktimizaci mohou podílet orgány činné v trestním řízení, a to svým nevhodným jednáním.

V souvislosti s psychologickým zkoumáním problému, jak se jedinec vyrovnává s prožitou událostí a vzniklou újmou se někdy uvádí ještě terciální viktimizace.¹¹ Za terciální viktimizaci se uvádí stav, kdy došlo k objektivnímu uzdravení a odškodnění, avšak jedinec se se vzniklou újmou nedokáže psychicky vyrovnat. Zásadním způsobem se mění jeho psychika a mohou se změnit jeho návyky i životní styl.

S pojmem viktimizace dále souvisí pojem reviktimizace neboli opakovaná viktimizace. Může se jednat o opakovanou viktimizaci objektů, kdy se pachatel vrací na stejné místo činu z důvodů, že objekt zná, nebo o opakovanou viktimizaci osob. V tomto případě se konkrétní osoba stává znovu obětí trestné činnosti a lhůta od první viktimizace nepřesahuje půl roku až jeden rok.¹²

---

¹⁰ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a. s., 2016. s. 72.

¹¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 103.

¹² ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 120.

2.2 Typologie obětí

Tato kapitola se věnuje typologii obětí trestné činnosti. Jelikož existuje řada trestných činů a veliké množství různých faktorů, které na každou oběť působí jinak, nelze sestavit jen jeden klasický typ oběti. Nejpoužívanějšími typologiemi jsou typologie obětí podle zažitého trestného činu, kam spadají oběti fyzického, sexuálního a domácího násilí a oběti kriminality proti majetku. Dále se používá typologie oběti podle reakce na trestný čin, kam spadá například oběť pasivní, aktivní a odevzdaná. Za nejnámější typologii se považuje typologie oběti podle interakce „oběť – pachatel“ v době kolem spáchaného trestného činu a rozlišuje 5 základních typů: ¹³

1) Zúčastňující se oběť

V tomto případě hraje velkou roli před spáchaním trestného činu interakce mezi obětí a pachatelem. Většinou se oběť s pachatelem zná.

2) Nezúčastňující se oběť

Před spáchaním trestného činu nedochází k interakci mezi obětí a pachatelem. Oběť nepocítuje žádné možné ohrožení.

3) Provokující oběť

Sama oběť se svým jednáním vystavila viktimogenní situaci a podcenila nebezpečnost situace.

4) Latentní oběť

Neboli oběť skrytá. Vyskytuje se u obtížně kontrolovaných trestných činů, jako je například násilí páchané v rodinách.

5) Nepravá oběť

Osoba se stala obětí trestné činnosti shodou nešťastných náhod. Útok směřoval původně jiným směrem. ¹⁴

---

¹³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 101.

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 102.

3 Oběť – právní úprava v České republice

Oběť je v českém právním řádu poměrně novým pojmem. Poprvé byl tento pojem použit v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Účelem tohoto zákona bylo poskytnout obětem finanční pomoc a částečné odškodnění. Za oběť byla však brána jen taková osoba, která utrpěla újmu na zdraví v důsledku spáchaného trestného činu.

Tato právní úprava oběti trestných činů byla však nedostatečná, a proto se nyní s pojmem oběť setkáváme v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“), který výše zmiňovaný zákon č. 209/1997 Sb. o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti ruší a odpovídá závazkům, které vyplývají z mezinárodních dokumentů. Konkrétně se jedná o *Směrnici Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů*. Tato směrnice byla přijata v důsledku založení Evropského společenství, která si klade za cíl především to, aby v souvislosti s volným pohybem osob a služeb mezi členskými státy měly osoby, které tuto svobodu využívají právo na ochranu. Osoby, které by se staly obětí trestné činnosti, by měly mít právo na spravedlivé a přiměřené odškodnění za újmu, kterou utrpěly, bez ohledu na to, kde v Evropském společenství byl trestný čin spáchán.¹⁵

Dále se jedná o *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012*, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje *Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV*. V této směrnici jsou stanoveny povinnosti, jak má být zacházeno s oběťmi trestné činnosti. S oběťmi trestné činnosti by mělo být zacházeno s úctou, citlivě a profesionálně s ohledem na jejich situaci a jejich psychický stav a bez jakékoliv diskriminace.

---

¹⁵ *Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů*. In: EUR-lex lex [právní informační systém]. Úřad pro publikaci Evropské unie, 2004. [cit 2017-12-20]. Dostupné z: <<http://www.eurlex.cz/dokument.aspx?celex=32004L0080>>.

Zákon o obětech trestných činů definuje pojem oběť jako:

„Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobená majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.“¹⁶

Z této definice vyplývá, že je za oběť považována nejen konkrétní osoba, která se stala přímo obětí trestného činu, ale též i osoby, které jsou s ní příbuzné. Z kriminologického a viktimologického pohledu se však za oběť pokládá jen osoba, která byla trestným činem přímo dotčena. To samé platí i u kriminalistiky, která za oběť považuje *„konkrétní fyzickou osobu, která utrpěla v souvislosti se spácháním trestného činu újmu na životě, na zdraví, na majetku, na cti nebo na jiných subjektivních právech.“¹⁷*

Smyslem zákona o obětech trestných činů bylo především zlepšit postavení osoby, jež se stala obětí trestného činu, chránit její práva a celkově její osobnost. Dále je kladen důraz na informovanost oběti trestné činnosti o právech, která má.

---

¹⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 26.

¹⁷ KONRÁD, Z., MUSIL, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 66.

Oběť má právo na:

- a) Poskytnutí odborné pomoci, kterou poskytují subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestné činnosti. Jedná se o pomoc v podobě psychologického a sociálního poradenství a právní pomoc, poskytování právních informací nebo restorativní programy, a to před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu i po jeho skončení. Odbornou pomoc poskytují do doby, dokud to vyžaduje její účel.¹⁸ Psychologické a sociální poradenství je poskytováno na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen zákon o sociálních službách). Jedná se zejména o pomoc zorientovat se v problému a najít informace směřující k řešení nepříznivé sociální situace.¹⁹
- b) Přístup k informacím v zákonem stanoveném rozsahu, které se týkají věci, v níž se stala obětí trestného činu. „Právo na informace je právem specifické povahy. Jeho zvláštnost tkví v tom, že je právem jako takovým (tedy samo o sobě) a zároveň je třeba ho chápat jako most k uskutečnění práv dalších.“²⁰ Orgány činné v trestním řízení mají ze zákona povinnost oběti trestné činnosti informovat o jejich právech a dále jim umožnit, aby je mohly využít v plném rozsahu. Zákon o obětech trestných činů rozlišuje informace, které jsou podávány bez žádosti nebo ty, které se podávají na žádost.²¹
- c) Ochranu před hrozícím nebezpečím, kterou poskytuje Policie ČR, celníci, Vězeňská služba, vojenští policisté a další subjekty, které stanovuje zákon. Ochrana spočívá především v přijetí opatření zahrnujících fyzickou ochranu, dočasnou změnu pobytu osoby, použití zabezpečovací techniky a poradensko-preventivní činnost.²²

---

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 46.

¹⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 47.

²⁰ KOLMAN, P. *Právo na informace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Edice učebnic PrF MU; č. 441. s. 19.

²¹ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 55-56.

²² JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 96.

Dále sem patří například vykázaní osoby, která se chová násilnicky nebo institut předběžného opatření v civilním právu. Poskytuje se osobě, které hrozí nebezpečí ze strany jiné osoby, aby se mohla rozhodnout, jak bude řešit nastalou situaci.²³

- d) Ochranu soukromí, kam spadá zákaz zveřejňování informací, které by umožnily zjištění totožnosti oběti a poskytování osobních údajů oběti, který upravuje trestní řád.²⁴
- e) Ochranu před druhotnou újmou, kdy se snaží orgány činné v trestním řízení zabránit kontaktu s osobou, kterou označila za pachatele nebo s osobou podezřelou.²⁵
- f) Peněžitou pomoc, která je poskytovaná státem a často se hovoří o odškodnění. *„Za splnění zákonem stanovených podmínek vzniká oběti právní nárok na poskytnutí peněžité pomoci. Tomuto právu odpovídá povinnost státu peněžitou pomoc poskytnout. Ve věcech peněžité pomoci obětem trestných činů rozhoduje za stát Ministerstvo spravedlnosti.“*²⁶ Primárním účelem peněžité pomoci je napomoci obětem dostat se z tíživé sociální situace, a to v co nejkratší době po trestném činu.

---

²³ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 99.

²⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s.101.

²⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 105.

²⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 123.

3.1 Zvlášť zranitelné oběti

Zákon o obětech trestných činů uvádí ještě pojem zvlášť zranitelné oběti, kterými mohou být, za splnění podmínek uvedených v § 1 odstavci 2 nebo 3, tyto osoby

- a) dítě,
- b) osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- c) oběť trestného činu obchodování s lidmi,
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.²⁷

Od letošního roku se do skupiny zvlášť zranitelných obětí řadí též osoby vyššího věku, které se bohužel stále častěji stávají oběťmi především kriminality proti majetku a násilné kriminality. Pachatelé trestné činnosti se na seniory zaměřují z toho důvodu, že působí více bezmocněji a nejsou dostatečně seznámeni se svými právy. Za nejvíce ohrožené seniory se považují takoví lidé, kteří trpí tělesným onemocněním či duševní poruchou. To má za následek to, že mají sníženou orientaci v daném okamžiku, a snižuje se u nich možnost předvídání nebezpečné situace.

---

²⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 26.

Za nejčastější páchané trestné činy na seniorech se označují:

- kapesní krádeže,
- krádeže vloupáním do bytů, rodinných domků, sklepů, rekreačních objektů,
- krádeže vloupáním do zaparkovaných vozidel,
- loupeže,
- podvody,
- vydírání,
- úmyslné ublížení na zdraví.²⁸

Nově se k zvlášť zranitelným obětem řadí také ty osoby, které se staly obětí trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny a oběti teroristického útoku.

Se zvlášť zranitelnými oběťmi musí orgány činné v trestním řízení zacházet velice citlivě a brát zřetel na jejich stav. Jsou školeni speciální policisté, kteří provádí s oběťmi speciální výslech, který by se měl uskutečnit jen jednou, a to, pokud možno ve speciální výslechové místnosti. Oběť má dále právo na to, aby se v trestním řízení s pachatelem nedostala vůbec do styku, a to především z důvodu, aby u oběti nevznikla druhotná újma, která zde hrozí.

---

²⁸ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 2007. s. 59.

4 Oběť – právní úprava ve Slovenské republice

V této části práce bude provedena komparace právní úpravy oběti v České a ve Slovenské republice. V současné době ve Slovenské republice chybí právní úprava, která by se zabývala komplexně oběťmi trestné činnosti a je zde řešeno pouze postavení oběti jako poškozeného v trestním řízení. V důsledku kritiky ze strany Evropské Unie by však měl být přijat samostatný zákon o obětech trestné činnosti, který bude podobný českému zákonu o obětech trestných činů.

Doposud je ve Slovenské republice platný a účinný zákon č. 215/2006 Z.z., o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy, který upravuje právo obětí některých trestných činů na peněžitou pomoc. Jedná se o jednorázové finanční odškodnění osob, kterým byla v důsledku úmyslných násilných trestných činů způsobena újma na zdraví.²⁹

Tento zákon nepoužívá pojem oběť, ale pracuje s pojmem poškozený. Za poškozeného se označuje osoba, které byla v důsledku trestného činu způsobena újma na zdraví. Pokud osoba v důsledku trestného činu zemřela, za poškozeného se označuje pozůstalý manžel nebo dítě, popřípadě pozůstalý rodič zemřelého. Újmou na zdraví se rozumí ublížení na zdraví, těžkou újmu na zdraví nebo smrt způsobenou trestným činem spáchaným jinou osobou a morální škodu způsobenou trestným činem znásilnění, sexuálního násilí anebo sexuálního zneužívání spáchaného jinou osobou.³⁰

---

²⁹ SVATOŠ, R. Právní úprava obětí trestných činů. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára konaného 10. a 11. decembra 2013 v Bratislave „*Terciárna prevencia kriminality v širšom sociálnom kontexte*“, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. s. 24-35.

³⁰ Zákon č. 215/2006 Z.z., o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy. Zákony pre ľudí [právní informační systém]. [cit 2017-12-25]. Dostupné z: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2006-215>>.

Poškozenému, kterému byla způsobena újma na zdraví znásilněním nebo sexuálním násilím, se vyplácí odškodnění za způsobenou morální škodu, a to ve výši až desetinásobku minimální mzdy. V České republice mají oběti tohoto typu trestné činnosti nárok na peněžitou pomoc, která se poskytuje pouze k úhradě nákladů spojených s poskytnutím odborné pomoci.³¹

Na odškodnění za způsobenou morální škodu právo nemají. V této souvislosti slovenská právní úprava odpovídá více mezinárodním trendům oproti české, a proto by byla vhodná novelizace českého zákona o obětech trestných činů. Peněžitá pomoc, která je poskytovaná státem, slouží jen jako odškodnění a primárně k tomu, aby obětem napomohla v tíživé sociální situaci, a to v co nejkratší době po trestném činu.

Dále oproti české právní úpravě řeší slovenská právní úprava jen trestné činy dokonané a tím se okruh obětí rapidně zužuje a je zde nedostatečná ochrana obětí trestné činnosti, která neodpovídá mezinárodní úpravě obětí trestné činnosti. Mezinárodní úprava obětí trestné činnosti bude blíže řešena v následující kapitole.

---

³¹ SVATOŠ, R. Právní úprava obětí trestných činů. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára konaného 10. a 11. decembra 2013 v Bratislave „*Terciárna prevencia kriminality v širšom sociálnom kontexte*“, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. s. 24-35.

5 Oběť – mezinárodní úprava

Na oběti trestné činnosti se začal klást větší důraz až v posledních desetiletích, a to především z důvodu nedostatečné právní úpravy oběti v mnoha státech, ale i v mezinárodním společenství, kdy se kladl důraz jen na pachatele trestné činnosti. Z tohoto důvodu byl učiněn první velký krok a roku 1983 byla přijata ve Štrasburku *Evropská úmluva o odškodňování oběti násilných trestných činů*, která zavazovala členské státy Rady Evropy zabývat se situací osob poškozených úmyslnými násilnými trestnými činy, u kterých došlo k ublížení na těle a zdraví, nebo situaci osob, které byly v péči poškozených osob, jež zemřely na následky těchto trestných činů.³²

Roku 1985 byla přijata Deklarace OSN č. 40/34 *o základních principech spravedlnosti pro oběti trestných činů a pro oběti zneužití moci*. S přijetím této deklarace byla vydána *Mezinárodní příručka pomoci obětem*, která by měla zaručovat tyto druhy pomoci:

- Krizová intervence,
- různé druhy poradenství,
- obhajoba oběti,
- podpora v průběhu vyšetřování a soudního řízení,
- následná pomoc,
- výcvik profesionálního personálu,
- prevence viktimmnosti,
- zvyšování právního a veřejného vědomí o postavení obětí trestných činů.³³

---

³² SVATOŠ, R. Právní úprava obětí trestných činů. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára konaného 10. a 11. decembra 2013 v Bratislave „*Terciárna prevencia kriminality v širšom sociálnom kontexte*“, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. s. 24-35.

³³ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1 vydání. Praha : Grada Publishing, a. s., 2016. s. 12.

Dalším významným dokumentem je *Charta práv obětí kriminality*, která byla podepsána ministrem vnitra Velké Británie dne 22. 2. 1990. Tento dokument stanovil v Evropě konkrétní závazky státu vůči obětem kriminality a tento den se tak stal Evropským dnem obětí. Tohoto roku bylo dále založeno *Evropské fórum služeb oběti*, které každoročně pořádá odbornou konferenci v jedné ze svých členských zemí, mezi které od roku 1996 patří i Česká republika v zastoupení neziskové organizace Bílý kruh bezpečí.³⁴

V roce 2001 bylo Radou Evropské Unie přijato *Rámcové rozhodnutí Rady (2001/220/SVV) ze dne 15. března 2001, o postavení oběti v trestním řízení*. Rámcové rozhodnutí rady již pracovalo s širším pojetím oběti trestné činnosti a definovalo ho jako „fyzickou osobu, která utrpěla škodu včetně fyzického či psychického poškození, citovou újmu či hmotnou ztrátu přímo způsobenou jednáním či opomenutím, jež porušovalo trestněprávní předpisy daného členského státu.“

Toto rozhodnutí zajišťovalo například právo na informace oběti, zajištění práva na náklady řízení a bezplatného zastoupení, zajištění mediace v rámci trestního řízení, zajištění podpory specializovaných služeb a subjektů pro pomoc obětem, aj.³⁵ Dne 25. října 2012 bylo toto rámcové rozhodnutí zrušeno a byla přijata *Směrnice Evropského parlamentu a rady 2012/29/EU*, kterou se zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů.

Problematikou oběti terorismu se zabývalo *Rámcové rozhodnutí Rady Evropské Unie (2002/475/SVV) ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu*. S tímto rozhodnutím se stanovilo, že oběti teroristických trestných činů jsou zranitelné, a proto se muselo přijmout zvláštní opatření i ve vztahu k nim.³⁶

Bohužel dochází k prudkému nárůstu hrozby terorismu a letošním rokem je toto rozhodnutí zrušeno a byla přijata *Směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské Unie (2017/541) ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu*.

---

³⁴ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a. s., 2016. s. 12.

³⁵ SVATOŠ, R. Právní úprava obětí trestných činů. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára konaného 10. a 11. decembra 2013 v Bratislave „*Terciárna prevencia kriminality v širšom sociálnom kontexte*“, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. s. 24-35.

³⁶ SVATOŠ, R. Právní úprava obětí trestných činů. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára konaného 10. a 11. decembra 2013 v Bratislave „*Terciárna prevencia kriminality v širšom sociálnom kontexte*“, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. s. 24-35.

Tato směrnice považuje za trestné činy v oblasti terorismu například trestné činy, pokud byly spáchány s teroristickým cílem, tedy závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo nebo protiprávně přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby jednaly určitým způsobem nebo aby se jednání zdržely, nebo závažným způsobem destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace. Rovněž je považováno za teroristický trestný čin vyhrožování spácháním takových úmyslných činů, pokud se na základě objektivních okolností zjistí, že toto vyhrožování bylo činěno s jakýmkoliv takovým teroristickým cílem.³⁷

V roce 2002 bylo vydáno *Rámcové rozhodnutí rady (2002/629/SVV) ze dne 19. července 2002 o boji proti obchodování s lidmi*. Rámcové rozhodnutí zdůrazňovalo nutnost mezinárodní spolupráce v boji proti obchodování s lidmi.³⁸

Následně bylo toto rámcové rozhodnutí nahrazeno *Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí*. Tato směrnice definuje trestné činy v oblasti obchodování s lidmi. Za trestné činy jsou považovány úmyslná jednání za účelem vykořisťování, tedy najímání, převoz, převod, ukryvání nebo příjem osob, včetně výměny či předání kontroly nad těmito osobami, za použití hrozeb, síly či jiných forem nátlaku, únosu, podvodu, klamu, zneužití moci či zranitelného postavení nebo poskytnutím či obdržením platby či výhod s cílem získat souhlas osoby, jež má kontrolu nad jinou osobou. Směrnice dále stanovuje zvláštní pomoc dětským obětem a povinnosti k posílení preventivního opatření proti těmto trestným činům.³⁹

---

³⁷ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské Unie (2017/541) ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu*. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikaci Evropské Unie, 2017. [cit 2017-12-01]. Dostupné z: <<http://www.eurlex.cz/dokument.aspx?celex=32017L0541>>.

³⁸ SVATOŠ, R. Právní úprava obětí trestných činů. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára konaného 10. a 11. decembra 2013 v Bratislave „*Terciárna prevencia kriminality v širšom sociálnom kontexte*“, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. s. 24-35.

³⁹ SVATOŠ, R. Právní úprava obětí trestných činů. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára konaného 10. a 11. decembra 2013 v Bratislave „*Terciárna prevencia kriminality v širšom sociálnom kontexte*“, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. s. 24-35.

Dále je nutno zmínit *Směrnici Evropského parlamentu a rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu*. Tato směrnice ruší *Rámcové rozhodnutí Rady (2001/220/SVV)* a stanovuje povinnosti, jak má být zacházeno s oběťmi trestné činnosti. S oběťmi trestné činnosti by mělo být zacházeno s úctou, citlivě a profesionálně s ohledem na jejich situaci a jejich psychický stav a bez jakékoliv diskriminace.

Ve snaze o větší ochranu a zvýšení práv obětí trestné činnosti vydala Česká republika zákon o obětech trestných činů, který jim má komplexně pomoci a má implementovat závazky, které vyplývají z předpisů Evropské unie. Zmiňovaný zákon by měl být v souladu se *Směrnici Evropského parlamentu a rady 2012/29 EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu*. Na tuto směrnici bohužel již zákonodárce nereagoval a zákon o obětech trestných činů bude muset být v blízké době novelizován, a to i přes to, že důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů uvádí, že nová právní úprava návrh směrnice zohledňuje.⁴⁰

Za zásadní problém zákona o obětech trestných činů ve vztahu k předpisům Evropské unie je fakt, že zákon nereflektuje vývoj v přístupu k prvnímu poskytování informací oběti, který reprezentuje uvedená směrnice a který vychází z koncepce rámcového rozhodnutí, jež dostatečným způsobem nezohledňuje konkrétní potřeby a osobní situaci oběti, které mohou v dané chvíli existovat.⁴¹ Směrnice 2012/29/EU uvádí ve vyjmenovaných informacích, které mají být obětím trestné činnosti bez zbytečného odkladu poskytovány i „jak a za jakých podmínek mají právo na tlumočení a překlad“, „dostupné služby restorativní justice“ a „jak a za jakých podmínek mohou být nahrazeny výdaje vzniklé v důsledku jejich účasti na trestním řízení“.⁴²

---

⁴⁰JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 15.

⁴¹JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 15.

⁴² *Směrnici Evropského parlamentu a rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu*. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikaci Evropské Unie, 2017. [cit 2018-01-02]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>>.

Zákon o obětech trestných činů tyto informace nemá uvedeny v § 8, ve kterém uvádí informace, které jsou poskytovány obětem jako první. Informace, které se týkají tlumočení a překladu jsou stanoveny v § 12. Co se týče výdajů vzniklých v důsledku účasti oběti na trestním řízení, tak o této skutečnosti jsou oběti vždy vyrozuměny písemně, a to v předvoláních k úkonům a dále v rámci poučení, které předchází samotnému úkonu. Domnívám se, že tyto informace by se měly podávat obětem trestných činů již při prvním kontaktu s orgány činnými v trestním řízení tak, jak to uvedená směrnice předpokládá.

Dále ve směrnici 2012/29/EU nalezneme, že mají členské státy zajistit, aby „v souladu s postavením oběti v příslušném systému trestního soudnictví byly obětem, které nerozumějí jazyku daného trestního řízení nebo tím jazykem nemluví, při jejichž účasti v trestním řízení na žádost bezplatně poskytnuty překlady informací nezbytných pro uplatnění jejich práv v trestním řízení do jazyka, jemuž rozumějí, a to v rozsahu, v jakém jsou tyto informace obětem poskytovány. Překlady takových informací přinejmenším zahrnují jakékoli rozhodnutí, jímž se ukončuje trestní řízení související s trestným činem, který byl na oběti spáchán.“⁴³ Bohužel, nynější právní úprava v České republice nestanovuje automatický překlad meritorních rozhodnutí do jazyka, jemuž by oběť rozuměla, a to v důsledku finanční a časové náročnosti překladu.

Dle mého názoru si myslím, že zákon o obětech trestných činů do značné míry naplňuje základní požadavky, které vyplývají ze Směrnice 2012/29/EU, avšak zejména v informacích, které by měly být poskytovány obětem jako první, tyto požadavky nesplňuje, a proto by mělo dojít k jeho novelizaci.

---

⁴³ *Směrnici Evropského parlamentu a rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.* In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikaci Evropské Unie, 2017. [cit 2018-01-02]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>>.

6 Práva oběti – poškozeného v trestním řízení

V této části práce bude věnována pozornost postavením oběti - poškozeného trestného činu a dále právy, které oběť - poškozený má dle českého trestního práva. V trestním řízení se neuvádí pojem oběť, ale pracuje se zde s pojmem „poškozený“, který nově definuje zákon č. 181/2011 Sb., kterým se novelizuje zákon č. 141/1961 Sb., o soudním řízení trestním (dále jen „trestní řád“). „*Poškozený je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“⁴⁴ Za poškozeného se rozumí jak fyzická osoba, tak i právnická osoba.⁴⁵

Kdežto zákon o obětech trestných činů definuje oběť jako: „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobená majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.*“⁴⁶

Zásadní rozdíl mezi těmito pojmy spočívá především v tom, že za poškozeného se rozumí jak fyzická, tak i právnická osoba, u oběti se jedná pouze o osobu fyzickou a dále za oběť je považována i osoba příbuzná, byla-li trestným činem způsobena smrt oběti.⁴⁷

---

⁴⁴ Zákon č. 181/2011 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zákony pro lidi [právní informační systém]. [cit 2017-12-25]. Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-181>>.

⁴⁵ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2008. s. 195.

⁴⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 26.

⁴⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 26.

Poškozený má nárok na náhradu škody, která mu byla způsobena v důsledku trestného činu. Dle trestního řádu má poškozený nárok navrhnout, aby soud uložil obžalovanému povinnost vzniklou škodu nebo nemajetkovou újmu nahradit v penězích nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal.⁴⁸

Poškozený se může v trestním řízení nechat zastupovat zmocněncem. Zmocněncem může být jen osoba svéprávná a bezúhonná. Pokud poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení prokáže, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu.⁴⁹ Dále má poškozený právo nahlížet do spisů, podat návrh k tomu, aby se doplnilo dokazování, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání, které se koná o odvolání a má právo se k věci před skončením trestního řízení vyjádřit.

---

⁴⁸ Zákon č. 181/2011 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zákony pro lidi [právní informační systém]. [cit 2017-12-25]. Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-181>>.

⁴⁹ Zákon č. 181/2011 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zákony pro lidi [právní informační systém]. [cit 2017-12-25]. Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-181>>.

7 Peněžité pomoc obětem trestné činnosti ze strany státu

Tato část práce bude věnována peněžité pomoci obětem trestných činů, na kterou mají dle zákona o obětech trestných činů oběti nárok. Osobám, které se staly oběťmi trestných činů, je způsobena újma. Cílem peněžité pomoci je tuto újmu odstranit, a to v co nejkratší době od spáchaného trestného činu, aby se obětem pomohlo v tíživé sociální situaci a nedocházelo k prohlubování vzniklých škod.

Peněžité pomoc je poskytována oběti, která je státním občanem České republiky, pokud má na území České republiky místo trvalého pobytu, pokud se na území České republiky obvykle zdržuje nebo pokud se na území České republiky stala obětí trestného činu. Dále je poskytována oběti, která je cizincem, pokud má trvalý pobyt nebo oprávněně pobývá na území jiného členského státu Evropské unie, a stala se obětí trestného činu na území České republiky nebo pokud na území České republiky pobývá nepřetržitě po dobu delší než 90 dnů v souladu s právními předpisy.⁵⁰

Pokud jsou splněny podmínky, které stanoví zákon, vzniká oběti právo na peněžitou pomoc a stát je povinen odškodnění poskytnout. Právo na peněžitou pomoc bylo obětem přiznáno již dříve, a to zákonem č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů.⁵¹ Tento zákon byl však s přijetím nového zákona zrušen a v případě odškodnění postupujeme podle zákona o obětech trestných činů. Tento zákon nově mění paušální částky odškodnění.

U primárních obětí, kterým v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví, bude paušálně vyplaceno místo dosavadních 25 000 Kč pouze 10 000 Kč a v případě těžkého ublížení na zdraví 50 000 Kč. Celková částka, která může být oběti vyplacena za prokázanou ztrátu na výdělků a prokázané náklady spojené s léčením, se zvyšuje ze 150 000 Kč na 200 000 Kč. U sekundárních obětí neboli pozůstalých se paušální částka peněžité pomoci zvyšuje z dosavadních 150 000 Kč na 200 000 Kč s tím, že součet peněžité pomoci pro všechny sekundární oběti nesmí přesáhnout částku 600 000 Kč.

---

⁵⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 122.

⁵¹ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 122.

Dále zákon o obětech trestných činů rozšiřuje okruh příjemců peněžité pomoci o oběti sexuálních trestných činů a děti, které jsou obětmi trestného činu týrání svěřené osoby, pokud jim vznikla nemajetková újma, a okruh osob pozůstalých po oběti, které budou mít právo na peněžitou pomoc, o sourozence a registrovaného partnera.⁵²

Na základě žádosti má na peněžitou pomoc právo

- a) oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví,
- b) oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví,
- c) osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu,
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby, kterým vznikla nemajetková újma.⁵³

---

⁵² JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 124.

⁵³ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 128.

8 Nepeněžitá pomoc obětem trestné činnosti

Vedle peněžitě pomoci mají oběti trestné činnosti dle zákona o obětech trestných činů právo na nepeněžitou pomoc, která se použije v případech, kdy materiální náhrada nepostačuje. Jedná se o poskytnutí odborné pomoci, kam spadá psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací a restorativní programy.

Tuto formu pomoci poskytují obětem trestné činnosti subjekty, které jsou zapsané v registru poskytovatelů odborné pomoci obětem trestných činů. Může se jednat o státní orgány nebo o neziskové nestátní organizace. Na odbornou pomoc mají oběti nárok jak před zahájením trestního stíhání, tak v jeho průběhu i po jeho skončení a tato pomoc se poskytuje do té doby, dokud jí oběti potřebují.

8.1 Psychologické poradenství

Psychologické poradenství je poskytováno podle zákona o sociálních službách. Napadení pachatelem je traumatická událost, která se vymyká zátěži, na níž je lidská psychika vystavěna. Radikálním způsobem zraňuje lidskou integritu, protože zásadně mění životní situaci, způsob, jakým prožíváme vztahy s druhými lidmi a v neposlední řadě vnímání vlastních možností ovlivňovat a kontrolovat svůj život.⁵⁴

Psychologická pomoc, která je obětem poskytována, je rozdělena podle toho, kdy k pomoci dochází. Je velice důležité, aby se zabránilo vzniku tělesných, psychických a sociálních potíží, nebo aby došlo k sekundární viktimizaci, proto existuje tzv. psychologická první pomoc, která je obětem trestných činů poskytována bezprostředně na místě po spáchání trestného činu. Tato pomoc je poskytována buďto specialisty v této problematice ze záchranných složek, a to především vyškolenými policisty či lékaři nebo psychology, kteří jsou přivoláni na místo.

---

⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 2007. s. 131.

Cílem této první psychologické pomoci je především stabilizovat psychický stav oběti a zmírnit stresovou situaci, která nastala. Oběť se nachází ve stavu šoku, kdy má pocit bezmoci, a proto je důležité, aby jí byla poskytnuta pomoc přímo na místě a navrácen nějakým způsobem pocit bezpečí a jistoty, aby se mohla vyrovnat s prvotní újmou, která jí byla způsobena.

Druhým typem je následná psychologická pomoc, která je již poskytována jen odborníky, a to psychology a psychiatry. Tato pomoc následuje po akutní pomoci v případech, kdy předešlá pomoc nepostačovala. V podstatě se usiluje o stejné cíle jako u pomoci akutní, kdy je primárním zájmem to, aby došlo k psychické stabilizaci oběti a zmírnění stresové situace.

Vedle odborníků má na oběti trestných činů veliký vliv rodina a přátelé, kteří jí mnohdy pomohou více než psychologické poradenství, a to z toho důvodu, že se oběť v okolí rodiny cítí bezpečně a má zde pocit jistoty.

8.2 Sociální poradenství

Dalším typem odborné pomoci je sociální poradenství, které je rovněž poskytováno podle zákona o sociálních službách. Jedná se o systém pomoci, kterou poskytují například nestátní neziskové organizace či státní subjekty, a to zejména sociální úředníci.

V oblasti sociálního poradenství se obětem poskytují zejména informace, které směřují k řešení nepříznivé sociální situace, nebo je zde snaha, aby se takové situaci předešlo. Ačkoliv tato pomoc v České republice existuje, tak dostatečně nespĺňuje závazky, které vyplývají z mezinárodních dokumentů, a v zákoně o obětech trestných činů není této oblasti poskytována dostatečná pozornost.

V členských státech Evropské unie existuje již několik modelů a služeb pro pomoc obětem trestných činů v sociální oblasti. Jedna z nejstarších služeb Victim Support existuje ve Velké Británii a je pro ni charakteristická velmi úzká spolupráce státu s nestátní organizací.⁵⁵ Velká část služeb je financována ze státního rozpočtu a celý systém je napojen na policejní stanice za účelem předání informací a kontaktů o obětech trestných činů.

8.3 Poskytování právních informací a právní pomoc

Poskytováním právních informací se rozumí poskytování informací, na které má oběť nárok. Tyto informace jsou uvedeny v zákoně o obětech trestných činů v § 9 a obětem trestných činů je může poskytovat osoba s magisterským titulem v oboru právo. Jedná se zejména o advokáty, soudce či státní zástupce.

Tato pomoc vedle psychologického a sociálního poradenství zahrnuje například poskytnutí informací v otázkách finančních obtíží, kdy může poškozenému hrozit exekuce. V tomto případě by se jednalo o uplatnění práva na peněžitou pomoc ze strany státu. Dále se může jednat o pomoc při řešení pracovněprávních vztahů. Ve všech případech je nutno k oběti přistupovat citlivě a dbát na její stav a přihlídnout i k okolnosti, že oběť do jisté míry nezná svá práva. V případě nutnosti může advokátovi při práci s obětí pomoci psycholog.

Vedle advokátů poskytují právní informace také nestátní neziskové organizace, které tyto informace poskytují bezplatně, a to samé platí u probační a mediační služby.

---

⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 2007. s. 142.

8.4 Restorativní programy

Restorativní programy poskytuje v České republice probační a mediační služba. Jedná se o procesy, které usilují o obnovení stavu, který byl narušen v důsledku spáchaného trestného činu. Ústředním vztahem restorativních programů je vztah mezi pachatelem a obětí a účelem je snaha o obnovení těchto vztahů. Ve vztahu k pachateli je to snaha o jeho resocializaci.⁵⁶

Mediační služba se snaží především o to, aby došlo k usmíření mezi pachatelem a obětí za účasti třetí nestranné osoby. Nezbytným prvním krokem k uskutečnění mediace je ochota oběti se jí účastnit. Na straně pachatele by pak vedle ochoty účastnit se mediace mělo dojít k uznání své viny a ke snaze napravit svůj čin.⁵⁷ V těchto případech pomoci musí brát mediátor v potaz možný vznik sekundární viktimizace u oběti a přihlédnout k tomu, k jakému trestnému činu došlo.

Probační služba pak poskytuje pomoc zejména pachateli trestného činu, a to v tom smyslu, že je pachateli například uložen alternativní trest bez odnětí svobody a probační úředník nad ním vykonává dozor. Je zde snaha o jeho nápravu a resocializaci, tedy opětovné začlenění osoby do společnosti.

---

⁵⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 48.

⁵⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. s. 49.

9 Praktická část

9.1 Cíl dotazníkového šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit informovanost respondentů o možnosti pomoci obětem trestné činnosti dle zákona o obětech trestných činů a dále jakými způsoby je možné účinněji předejít procesu viktimizace. Výzkumné šetření bylo provedeno formou anonymního dotazníku, který byl zaměřen svými otázkami především na oběti trestné činnosti. Dotazník se skládal z 15 otázek, které byly formulovány jednoduše, a to s možností výběru ze dvou odpovědí nebo formou otevřené odpovědi.

9.2 Metoda dotazníkového šetření

Vzhledem k tomu, pro jakou skupinu obyvatel byl dotazník určen, byl brán zřetel na to, aby byly otázky v dotazníku formulovány jednoduše a objektivně a také s ohledem na to, aby u obětí nevznikla sekundární viktimizace. Na respondenty nebyl kladen nátlak a bylo pouze na nich, zda dotazník vyplní. Dotazníky byly šířeny v tištěné a elektronické podobě mezi 100 respondentů. S distribucí dotazníku mi pomohla zejména Policie ČR-slужba kriminální policie a vyšetřování v Českém Krumlově - oddělení obecné kriminality, azylový dům pro matky s dětmi v Českém Krumlově, neziskové organizace, které se zabývají také pomocí obětem trestných činů a středisko probační a mediační služby v Brně v rámci projektu „Proč zrovna já? II“. S touto pomocí se podařilo získat celkem 50 respondentů, kteří se stali obětí trestné činnosti.

9.3 Vyhodnocení dotazníku

Dotazník viz příloha č. 1, se skládal celkově z 15 otázek. Na otázky č. 1 až č. 4 a otázku č. 15 odpovídalo všech 100 respondentů. Na otázku č. 5 až č. 14 odpovídali jen ti, kteří se stali obětí trestného činu, tedy 50 osob.

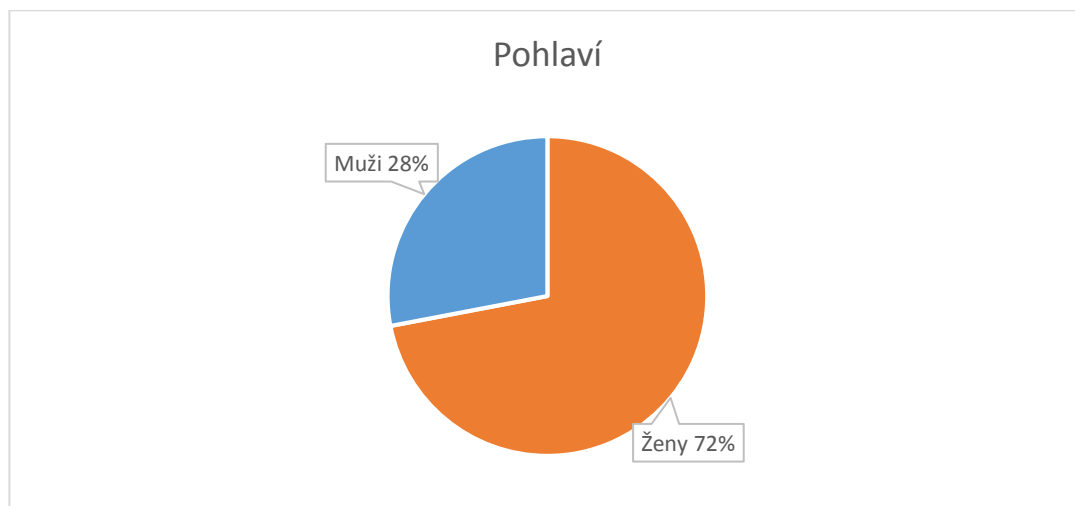
Otázka č. 1 - č. 15.⁵⁸

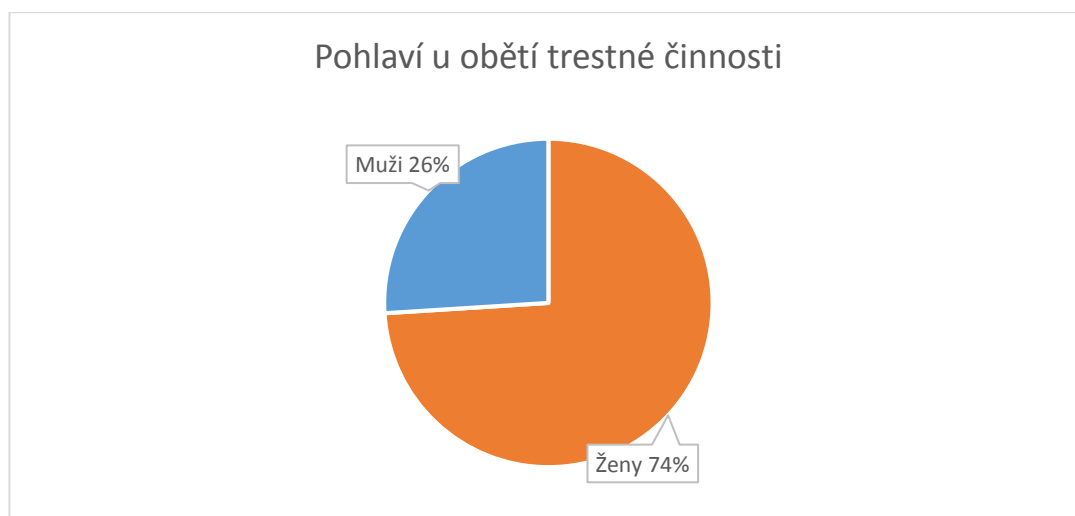
⁵⁸ Grafy ze získaných dat z dotazníku.

1) „Pohlaví.“

Graf č. 1.

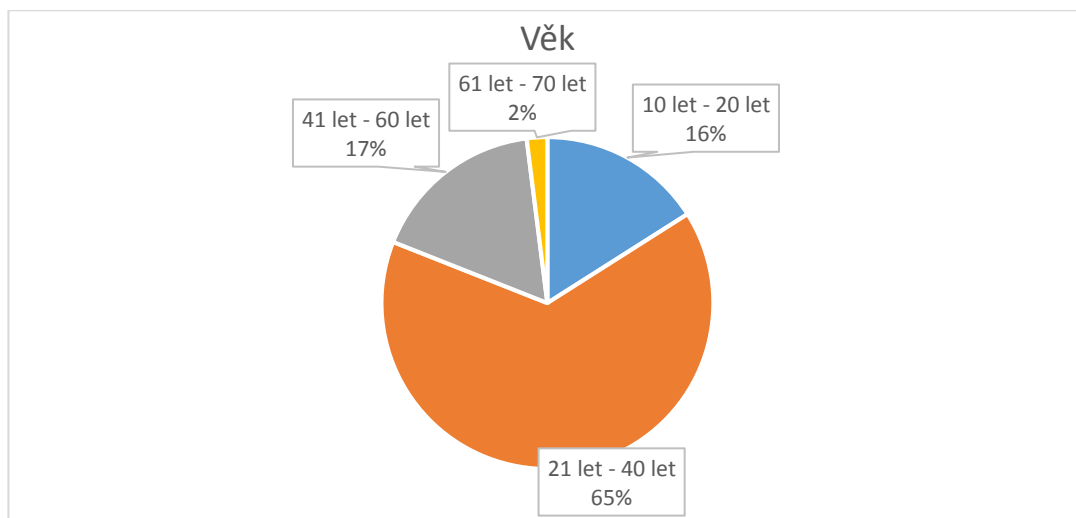
Graf č. 2.

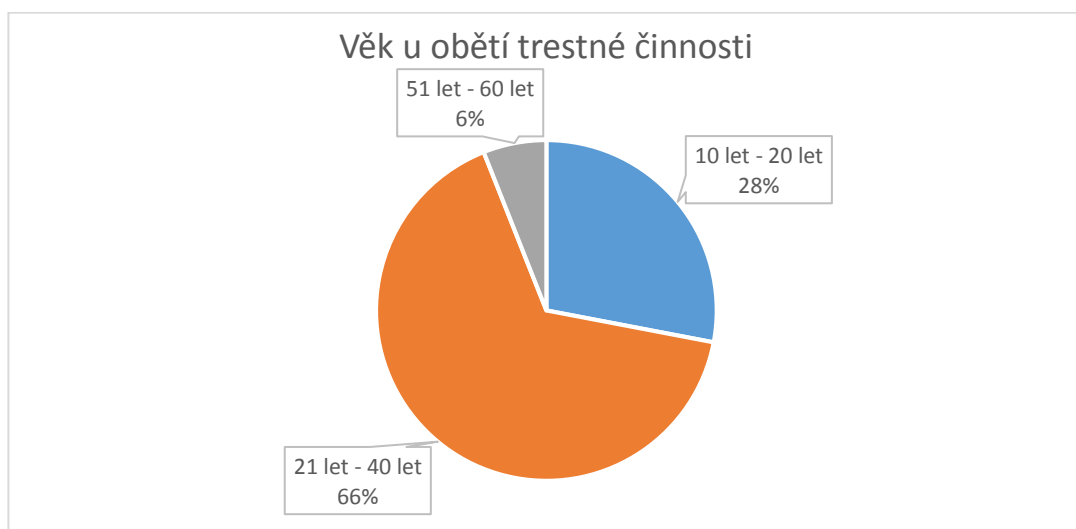
Celkový počet respondentů byl 100. Ze získaných dat vyplývá, že dotazník byl vyplněn ze 72 % ženami a zbylých 28 % respondentů byli muži. Pokud se zaměříme jen na odpovědi od obětí trestné činnosti, tak z celkového počtu 50 dotazovaných se stalo obětí 37 žen, tedy 74 % a 13 mužů, tedy 26 %.

2) „Věk.“

Graf č. 3.

Graf č. 4.

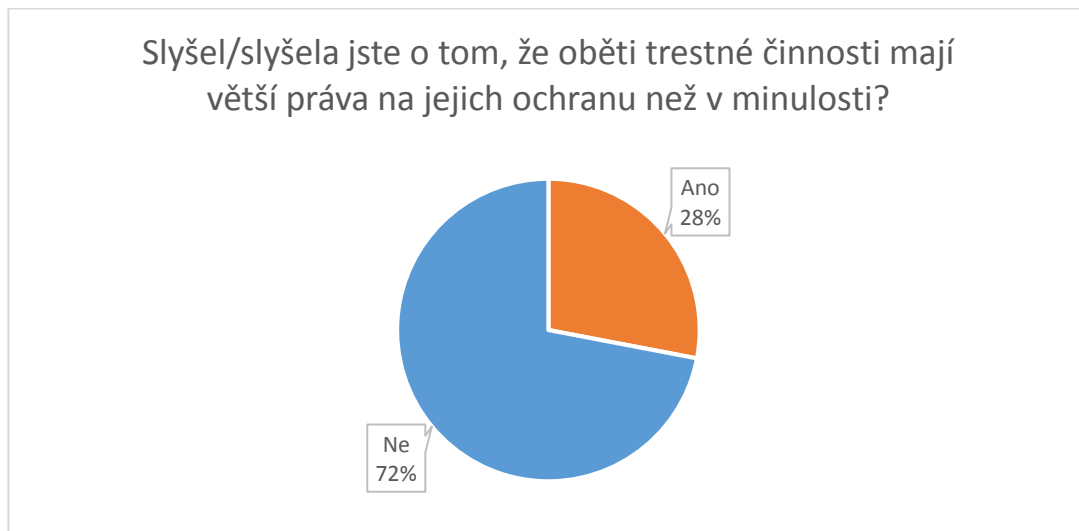

Z celkového počtu 100 respondentů byla nejvíce zastoupena věková kategorie od 21 let do 40 let, jedná se o 65 % dotazovaných. Ze 17 % byl dotazník vyplněn věkovou kategorií od 41 let do 60 let. Ve věku od 10 let do 20 let mi odpověď poskytlo 16 % respondentů a zbylá 2 % dotazovaných tvořili lidé ve věku od 61 let do 70.

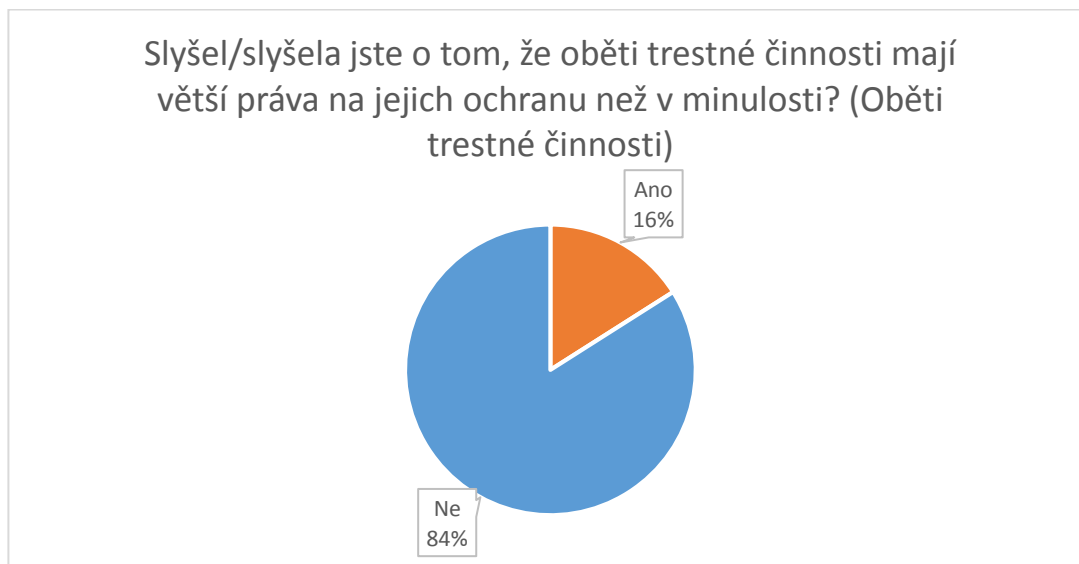
Co se týče zastoupení věkových skupin u obětí trestné činnosti, tak i v tomto případě byla nejvíce zastoupena věková kategorie od 21 let do 40 let, tedy 66 %. Ve věku od 10 let do 20 let bylo 28 % dotazovaných a zbylých 6 % tvořili lidé ve věku od 51 let do 60 let.

3) „Slyšel/slyšela jste o tom, že oběti trestné činnosti mají větší práva na jejich ochranu než v minulosti?“

Graf č. 5.

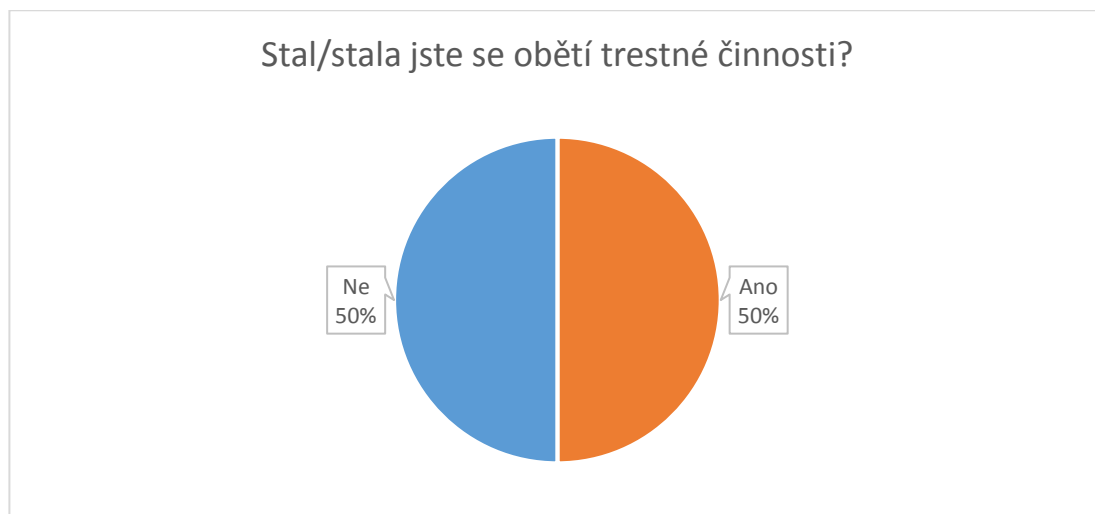
Graf č. 6.

28 % dotazovaných z celkového počtu 100 odpovědělo, že ano a 72 % dotazovaných o tom neslyšelo. Z 50 obětí trestné činnosti odpovědělo 84 % záporně a pouze 16 % dotazovaných odpovědělo, že ano. Z toho vyplývá, že většina občanů s touto problematikou není obeznámena. U této otázky měli respondenti navíc možnost uvést, které je dle nich nejvýznamnější. Nejvíce dotazovaných odpovídalo, že to je nepeněžitá pomoc od subjektů, kteří jí poskytují, dále pak ochrana zvláště zranitelných obětí a právo na zmocněnce.

4) „Stal/stala jste se obětí trestné činnosti?“

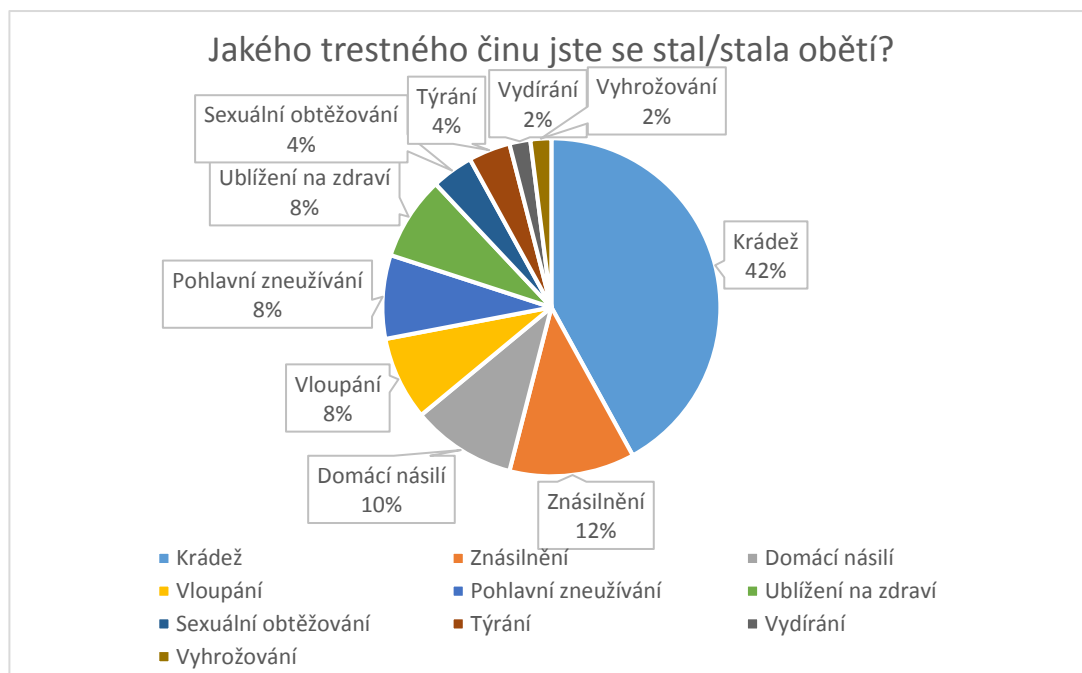
Graf č. 7.

Z celkového počtu 100 dotazovaných se stalo obětí trestné činnosti 50 respondentů.

5) „Jakého trestného činu jste se stal/stala obětí?“

Graf č. 8.

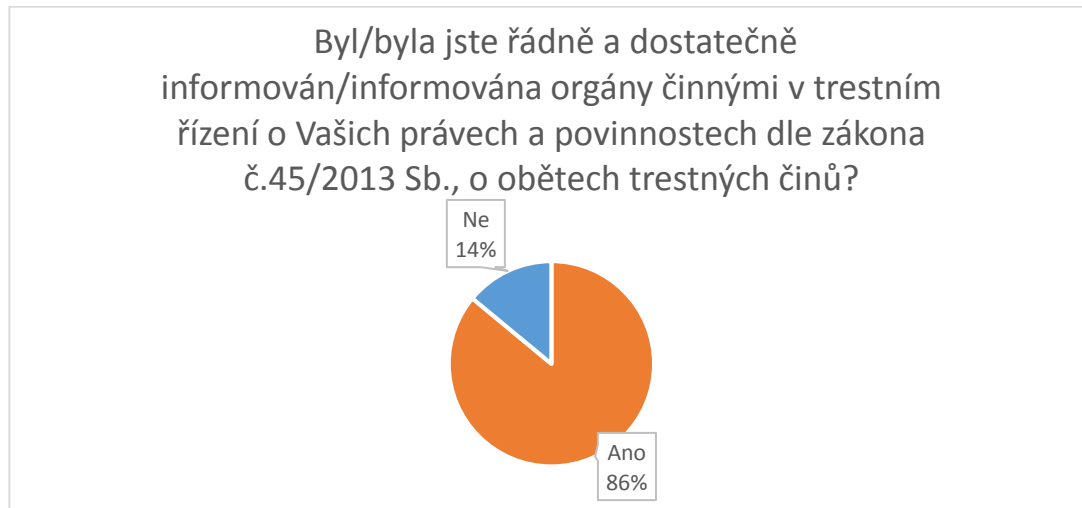

Nejvíce dotazovaných se stalo obětí trestného činu krádeže, a to 42 %. 12 % dotazovaných se stalo obětí znásilnění. 10 % bylo obětí domácího násilí. Po 8 % byli respondenti obětí vloupání, pohlavního zneužití a ublížení na zdraví. Obětí trestného činu sexuálního obtěžování a týrání se stalo také 8 % dotazovaných. Zbýlá 4 % tvoří oběti vydírání a vyhrůžování.

- 6) „Byl/byla jste řádně a dostatečně informován/informována orgány činnými v trestním řízení o Vašich právech a povinnostech dle zákona č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů?“

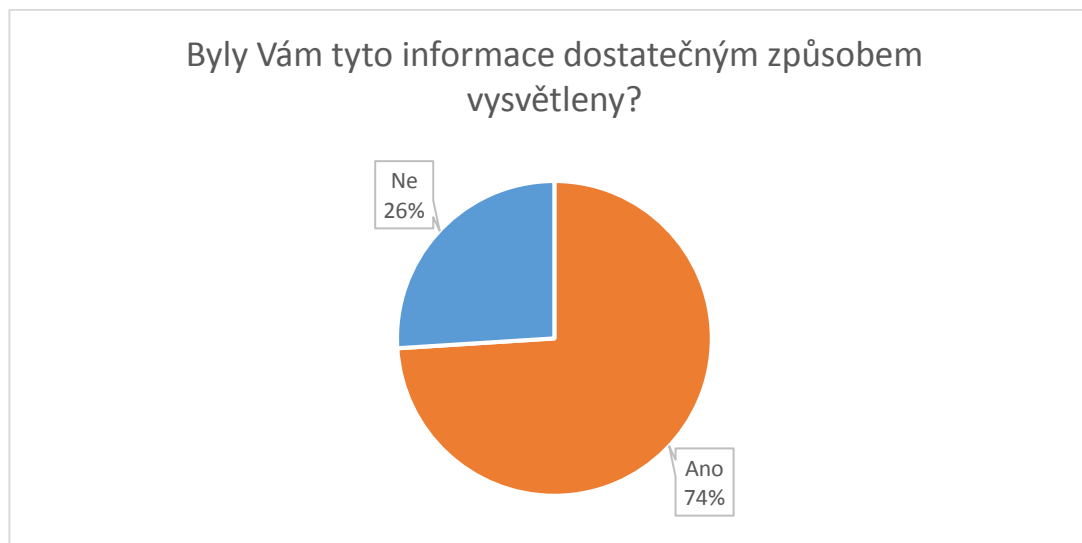
Graf č. 9.

86 % respondentů z padesáti uvedlo, že byli řádně informováni o svých právech a povinnostech, zbylých 14 % uvedlo, že ne.

- 7) „Byly Vám tyto informace dostatečným způsobem vysvětleny?“

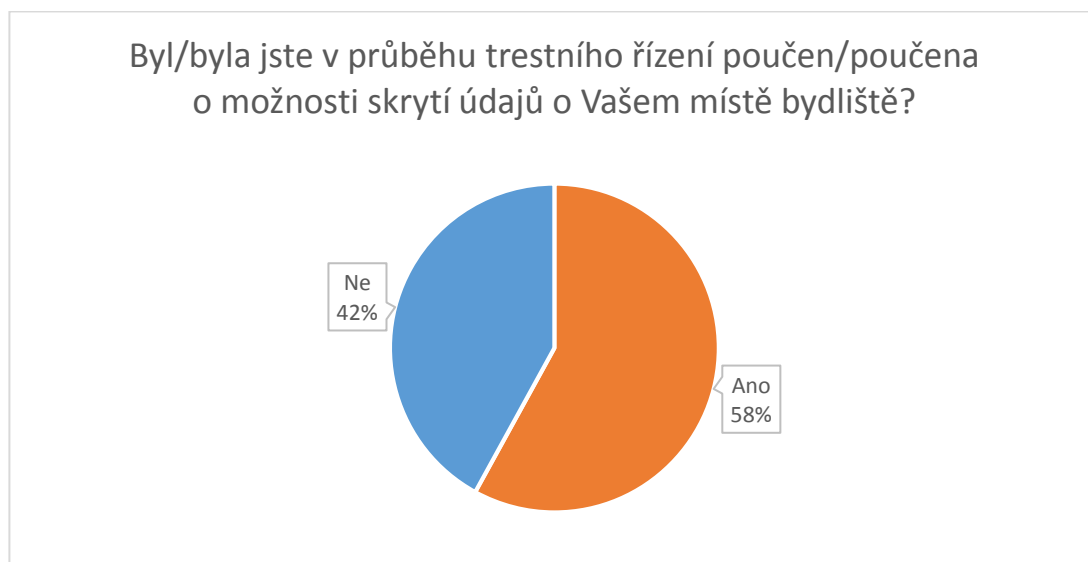
Graf č. 10.

Oproti předešlé otázce se už počet respondentů, kteří odpověděli, že byli řádně informováni o svých právech a povinnostech, snížil a za dostatečně vysvětlené je shledalo 74 %. 26 % dotazovaných uvedlo, že nikoliv.

- 8) „Byl/byla jste v průběhu trestního řízení poučen/poučena o možnosti skrytí údajů o Vašem místě bydliště?“

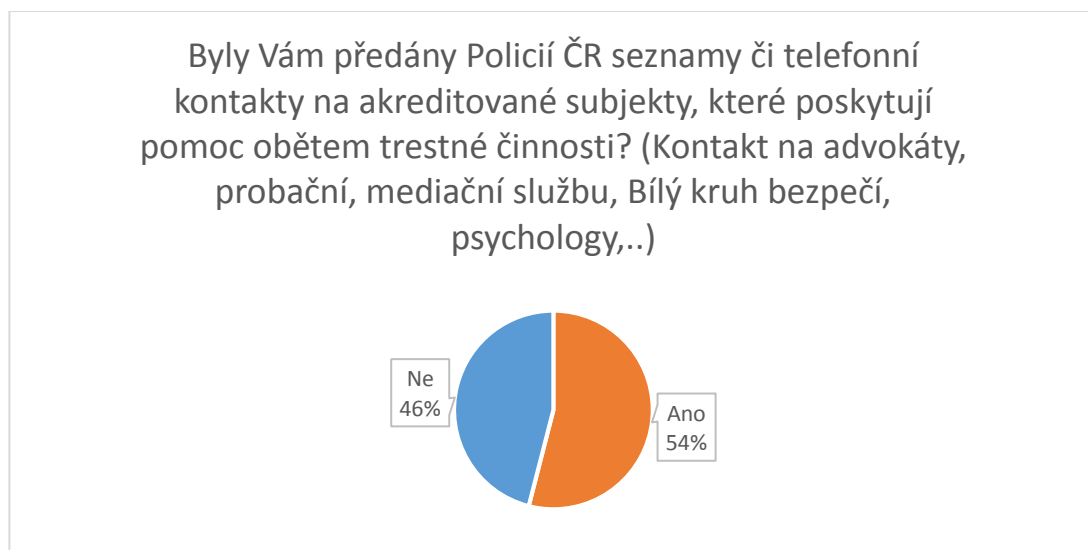
Graf č. 11.

O této možnosti bylo poučeno 58 % respondentů, 42 % uvedlo, že o této možnosti nevěděli.

- 9) „Byly Vám předány Policií ČR seznamy či telefonní kontakty na akreditované subjekty, které poskytují pomoc obětem trestné činnosti? (Kontakt na advokáty, probační, mediační službu, Bílý kruh bezpečí, psychology,..)“

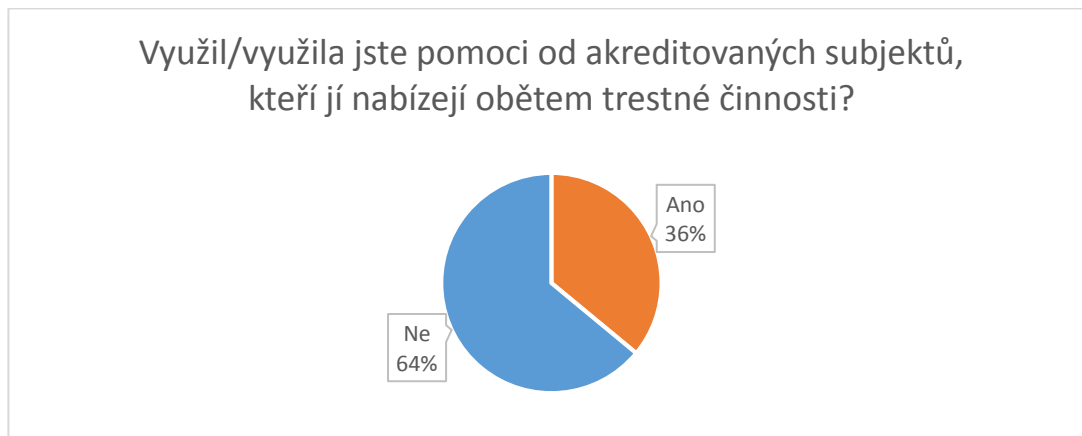
Graf č. 12.

57 % respondentů uvedlo, že ano. 46 % dotazovaných naopak, že ne.

10) „Využil/využila jste pomoci od akreditovaných subjektů, kteří jí nabízejí obětem trestné činnosti?“

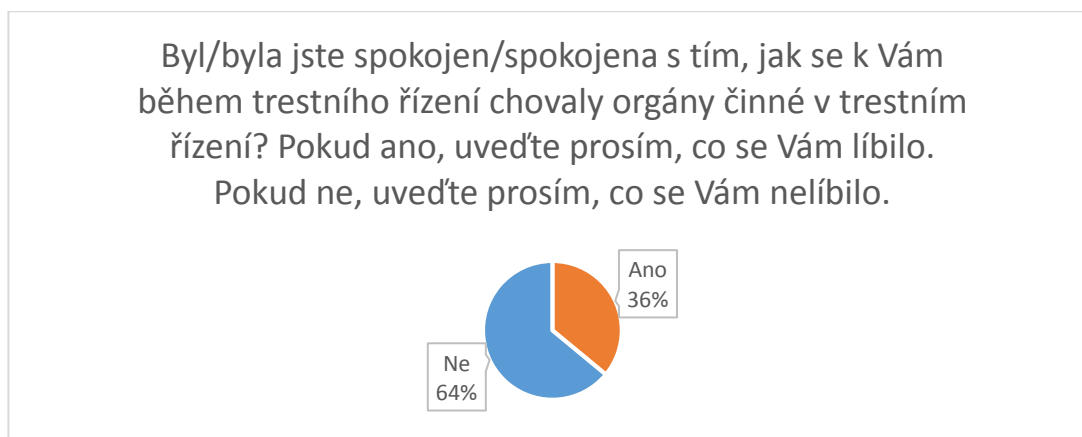
Graf č. 13.

Pomoci od odborných subjektů využilo 36 % dotazovaných a 64 % ne. U této otázky mohli respondenti, kteří pomoc využili napsat, o jakou pomoc se jednalo. Nejvíce využívali psychologické poradenství a služby advokátů.

11) „Byl/byla jste spokojen/spokojena s tím, jak se k Vám během trestního řízení chovaly orgány činné v trestním řízení? Pokud ano, uveďte prosím, co se Vám líbilo. Pokud ne, uveďte prosím, co se Vám nelíbilo.“

Graf č. 14.

Pouze 18 dotazovaných bylo spokojených s tím, jak s nimi orgány činné v trestním řízení jednaly, jedná se o 36 %. Většina respondentů nebyla spokojena, celkově 64 %. Z toho, co oběti hodnotily za kladné, bylo například vstřícné chování a lidský přístup od vyšetřovatelů a slušné chování. Ti, kteří nebyli spokojeni, uváděli například neosobní přístup, chybějící komunikace a neposkytnutí potřebné pomoci.

12) „**Kolikrát jste byl/byla k dané věci vyslýchán/vyslýchána?**“

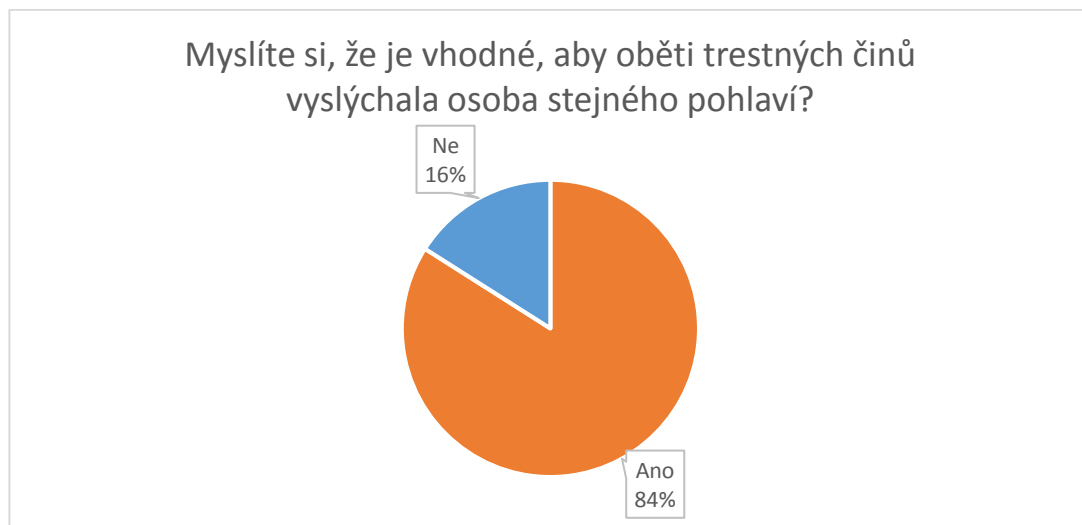
Graf č. 15.

U této otázky měli dotazovaní na výběr z možnosti „jednou“ či „vícekrát“ a u této odpovědi dále odpovídali, zda je vyslýchala jedna osoba. 58 % obětí bylo k věci vyslýcháno pouze jednou a zbylých 42 % vícekrát. Z toho bylo 67 % vyslýcháno stejnou osobou.

13) „**Myslíte si, že je vhodné, aby oběti trestných činů vyslýchala osoba stejného pohlaví?**“

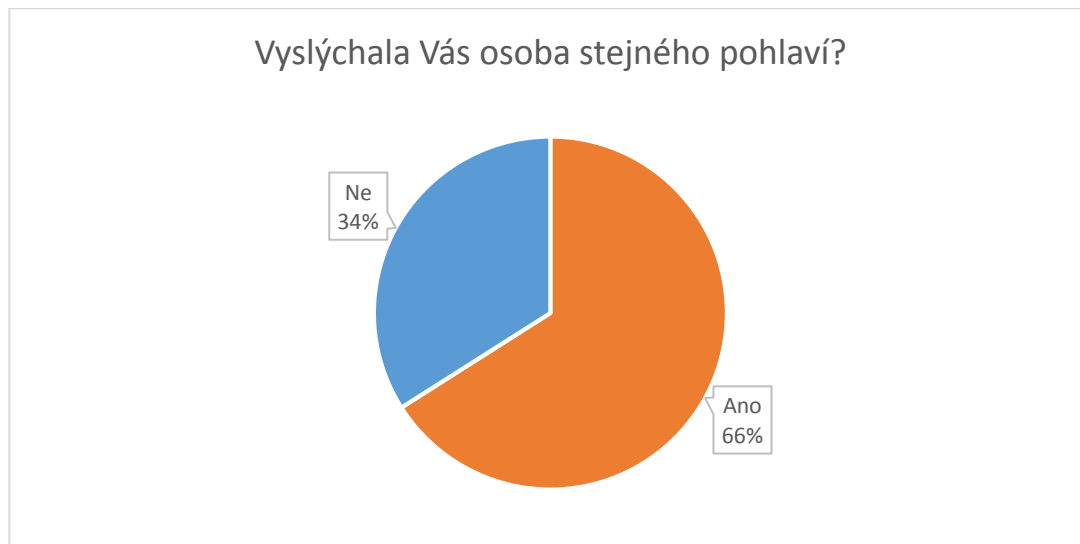
Graf č. 16.

Většina dotazovaných se domnívá, že je lepší, aby byla oběť vyslýchána osobou stejného pohlaví, a to 84 %. Zbylých 16 % respondentů se domnívá, že nikoliv.

14) „Vyslýchala Vás osoba stejného pohlaví?“

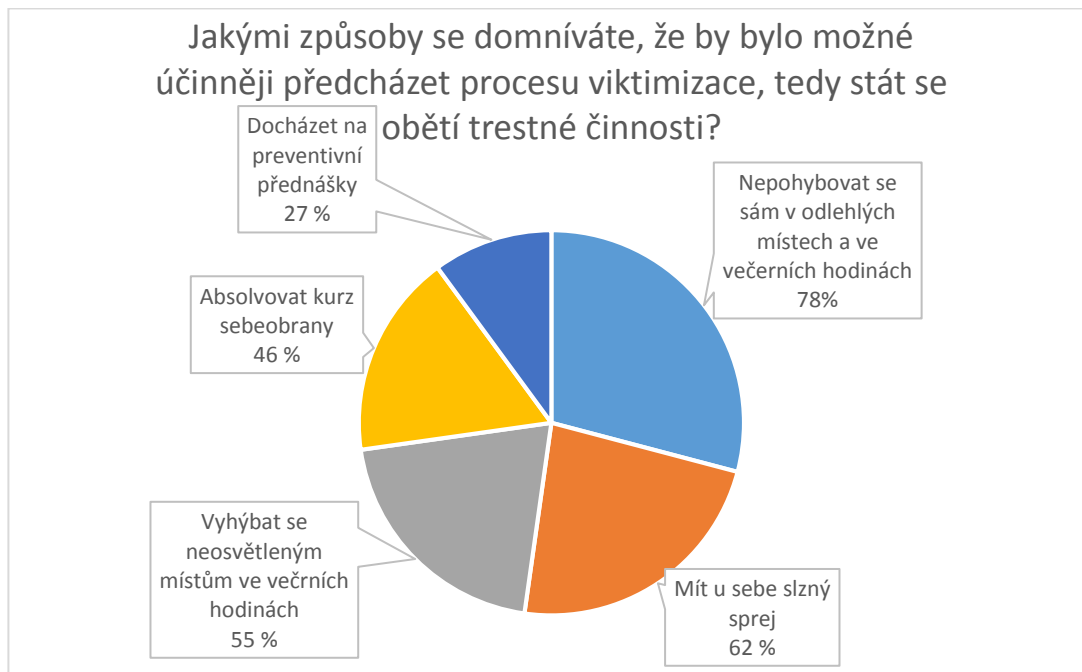
Graf č. 17.

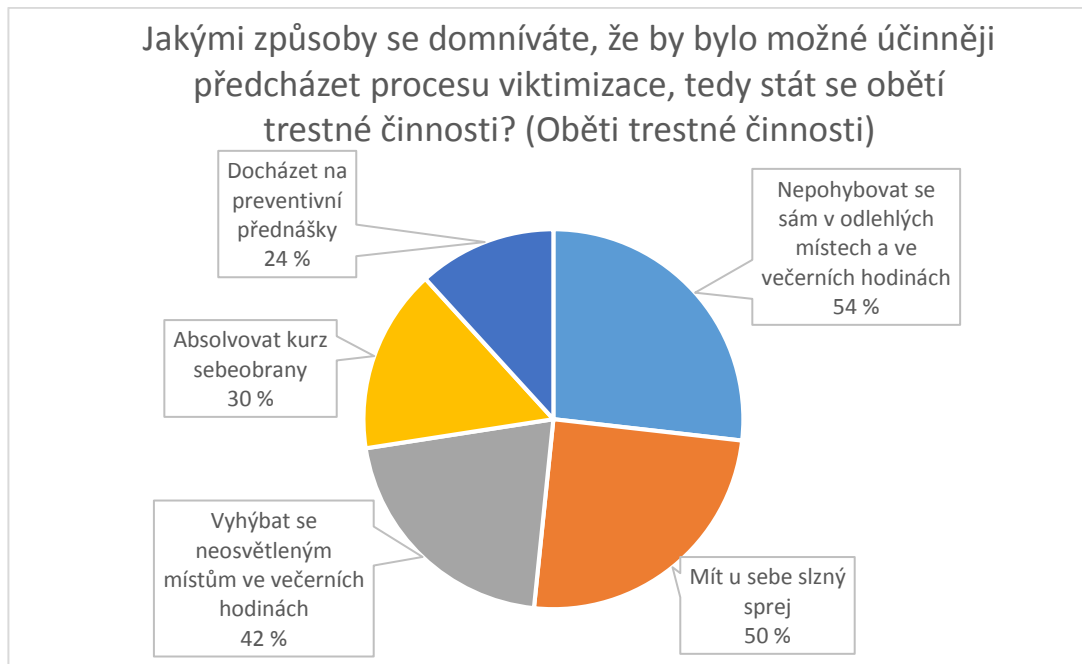
66 % obětí bylo vyslýcháno osobou stejného pohlaví, zbylých 34 % ne. Dotazovaní, kteří odpověděli, že ne, měli dále možnost napsat, zda jim to vadilo či ne. Ze 17 dotazovaných to vadilo pouze 12 %.

15) „Jakými způsoby se domníváte, že by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace, tedy stát se obětí trestné činnosti?“

Graf č. 18.

Graf č. 19.

U této otázky měli respondenti na výběr z 5 možností prevence. Z celkového počtu 100 dotazovaných považuje za neúčinnější typ možné prevence (78 % dotazovaných) nepohybovat se sám v odlehlých místech a ve večerních hodinách. 62 % je pro to, aby u sebe lidé nosili slzný sprej, 55 % zvolilo možnost vyhýbat se neosvětleným místům ve večerních hodinách. 46 % uvedlo, že by měli lidé absolvovat kurz sebeobrany a pouze 27 % uvedlo docházení na preventivní přednášky. Když se zaměříme jen na odpovědi od obětí trestné činnosti, tak 54 % považuje za neúčinnější typ nepohybovat se sám v odlehlých místech a ve večerních hodinách, 50 % uvedlo mít u sebe slzný sprej, 42 % shledalo za účinný typ prevence vyhýbat se neosvětleným místům ve večerních hodinách, 30 % absolvováním kurzu obrany a 24 % docházení na preventivní přednášky.

Ze získaných dat je patrné, že byl dotazník vyplněn především ženami, a i ty se staly obětmi trestné činnosti více než muži. Nejvíce zastoupená věková skupina byla mezi 21 lety až 40 lety, a to i u respondentů, kteří se stali obětmi trestného činu. Co se týče trestných činů, tak nejvíce obětí se stalo trestného činu krádeže, dále znásilnění a domácího násilí.

Pozitivním zjištěním z dotazníkového šetření je, že většina dotazovaných byla řádně poučena o svých právech a povinnostech dle zákona o obětech trestných činů a dále pak i většina byla spokojena s tím, jak jim byla práva a povinnosti vysvětleny. Dále z dotazníkového šetření vyplývá, že nadpoloviční většině dotazujících byly poskytnuty kontakty na akreditované subjekty, kteří poskytují obětem trestné činnosti pomoc, a tuto pomoc vyhledalo 36 %, kdy se jednalo zejména o psychologickou pomoc a pomoc od advokátů.

Negativním zjištěním je, že nadpoloviční většina respondentů nebyla spokojena s tím, jak se k nim během trestního řízení chovaly orgány činné v trestním řízení. Spokojeno bylo pouze 18 dotazovaných z padesáti. Většina nebyla spokojena s neochotným přístupem a chybějící komunikací.

9.4 Zhodnocení cílů dotazníkového šetření

Prvním z cílů dotazníkového šetření bylo zjistit informovanost občanů s danou problematikou a dále jakými způsoby by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace.

Prvního cíle bylo dosaženo za pomoci otázky č. 3) „**Slyšel/slyšela jste o tom, že oběti trestné činnosti mají větší práva na jejich ochranu než v minulosti?**“ Bohužel ze získaných dat je zřejmé, že naprostá většina respondentů není s touto problematikou téměř vůbec obeznámena a ani se zákonem o obětech trestných činů. Pouze 28 dotazovaných z celkového počtu 100 uvedlo, že ano a za nejvýznamnější považují nepeněžitou pomoc od subjektů, kteří jí poskytují, dále pak ochranu zvláště zranitelných obětí a právo na zmocnění.

Druhý cíl byl zjišťován otázkou č. 15) „**Jakými způsoby se domníváte, že by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace, tedy stát se obětí trestné činnosti?**“ V této otázce měli respondenti na výběr z 5 možností, kdy mohli zvolit více jak jednu odpověď.

Většina dotazovaných se domnívá, že nejúčinnějším způsobem, jak předejít procesu viktimizace je to, aby se lidé nepohybovali sami v odlehlých místech, a to především ve večerních hodinách. Tuto možnost zvolilo více jak 78 dotazovaných. Dále se 62 respondentů domnívá, že je nezbytné mít u sebe slzný sprej. V tomto případě tuto možnost zvolilo více žen. Za další možný účinný způsob prevence bylo vyhýbat se neosvětleným místům ve večerních hodinách, poté absolvování kurzu sebeobrany, kdy tuto možnost zvolilo více mužů, a méně jak 30 % je pro docházení na preventivní přednášky.

Závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaká je v České republice právní úprava oběti trestné činnosti a dále pomocí obsahové analýzy literárních zdrojů určit, zda je dostatečná vzhledem k mezinárodním trendům. V důsledku toho, že se této problematice věnovalo větší pozornosti až v posledních desetiletích, odpovídá tomu i do jisté míry právní úprava v České republice. Poprvé byl pojem obětí použit v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Tento zákon byl však nedostatečný. Česká republika se stala o pár let později členem Evropské unie a tím se zavázala i k určitým závazkům, a to zahrnovalo také to, aby byla právní úprava v souladu s mezinárodními dokumenty. Z tohoto důvodu se výše zmiňovaný zákon zrušil a v roce 2013 byl přijat zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který by měl být již v souladu se závazky, které konkrétně plynou ze *Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů*.

Dalším mezinárodním dokumentem, který řeší danou problematiku je *Směrnice Evropského parlamentu a rady 2012/29 EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu*. **Pomocí analýzy, kterou jsem v mé práci provedla, jsem došla k názoru, že zákon o obětech trestných činů do jisté míry závazky této směrnice plní, avšak ne úplně. Jsou zde jisté odchylky a nepřesnosti, které si myslím, že by měly být doplněny a měla by být uskutečněna novelizace zákona. Jedná se především o informace, které by měly být poskytnuty obětem trestné činnosti jako první, a dále se jedná o překlad, kdy naše právní úprava nestanovuje automatický překlad meritorních rozhodnutí do jazyka, jemuž by oběť porozuměla, což pokládám za nezbytné.**

V souvislosti s tím jsem provedla i komparaci české právní úpravy obětí trestné činnosti s právní úpravou obětí ve Slovenské republice. Dle zjištěných poznatků ve Slovenské republice chybí právní úprava, která by komplexně řešila oběti trestné činnosti a je zde řešeno pouze postavení oběti jako poškozeného v trestním řízení dle zákona č. 215/2006 Z.z., o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy, který upravuje právo obětí některých trestných činů na peněžitou pomoc.

Poškozený, kterému byla způsobena újma na zdraví znásilněním nebo sexuálním násilím ve Slovenské republice, má však právo na odškodnění za způsobenou morální škodu, čímž odpovídá více mezinárodním požadavkům než legislativa České republiky, která obětem poskytuje jen peněžitou pomoc, která slouží jako odškodnění. To by mohlo být inspirací pro české zákonodárce v rámci možné novelizace zákona o obětech trestných činů.

Z důvodu chybějící právní úpravy však výše zmiňovaný zákon o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy neodpovídá mezinárodní úpravě oběti trestné činnosti, a proto by měl být ve Slovenské republice přijat zákon, který již bude mezinárodní požadavky splňovat.

Vedlejším cílem mé práce pak bylo zjistit analýzou dat, které jsem získala pomocí dotazníkové techniky, informovanost občanů o možné pomoci obětem trestné činnosti dle zákona o obětech trestných činů, jak byly samotné oběti spokojeny s tím, jak se k nim během trestního řízení chovaly orgány činné v trestním řízení a dále navrhnout, jakými způsoby by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace.

Dotazník byl určen jak respondentům, kteří se stali obětí trestné činnosti, tak i těm, kteří se jí nestali. V obou dvou případech jsem dospěla k závěru, že opravdu jen malá část občanů je dobře informována o možnostech pomoci obětem trestné činnosti a o samotném zákonu o obětech trestných činů. **Z tohoto důvodu se domnívám, že by měla být tato problematika více řešena prostřednictvím veřejně dostupných zdrojů, a to i pro to, že se trestná činnost děje mnohdy „přímo vedle nás“ a my se můžeme snadno stát obětí.**

Další problém spatřuji v postavení orgánů činných v trestním řízení vůči obětem trestné činnosti, kdy jsem pomocí dat zjistila, že většina respondentů nebyla spokojena s tím, jak se k nim během vyšetřování chovaly. Tento výsledek mě znepokojil, protože si myslím, že nikdo z nás a ani příslušníci orgánů činných v trestním řízení by se v dané situaci jistě nechtěli ocitnout, a proto je důležité chovat se k obětem se vši úctou a samozřejmě dbát na vstřícný a empatický přístup, aby nebyla oběť vystavena další možné viktimizaci a našla důvěru a pocit bezpečí.

V souvislosti s touto problematikou bych navrhovala jako řešení více školit policejní orgány tak, aby byly schopné zajistit spokojenost a pocit satisfakce na straně obětí trestných činů.

Za nejúčinnější možný způsob prevence, jak předejít procesu viktimizace se mi pomocí dat podařilo zjistit, že většina dotazovaných se přiklání k tomu, aby se lidé vyhýbali odlehlým místům, a to především ve večerních hodinách. Za další možný účinný způsob považují to, že je nezbytné mít u sebe slzný sprej. Já sama jsem toho názoru, že nikdo by se neměl vystavovat zbytečným rizikům a vyhledávat například neosvětlená místa či odlehlé a neosídlené budovy. Dále si myslím, že je dobré zajímat se o situaci v místě bydliště, kde se pohybují, a k tomu docházet na preventivní přednášky. **V důsledku toho znovu apeluji na to, aby byla tato problematika více řešena formou veřejně dostupných zdrojů, aby byli lidé obeznámeni s tím, co se v jejich okolí děje, zda jsou v místě bydliště nějaké kurzy či preventivní přednášky, a byli schopni se v rámci možností „připravit“ na tuto těžkou životní situaci, která snad bude postihovat méně a méně osob.**

V mé bakalářské práci se mi podařilo splnit hlavní cíl práce, kdy jsem pomocí obsahové analýzy dospěla k názoru, že česká právní úprava obětí trestné činnosti téměř odpovídá mezinárodním požadavkům, avšak ne zcela, a proto by byla vhodná novelizace zákona. Vedlejším cílem, kterým jsem zjišťovala informovanost občanů s touto problematikou, se mi potvrdilo, že jen malá část občanů je dobře informována o daném tématu.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2008. 822 s. ISBN 978-80-7357-348-5.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 446 s. ISBN 978-80-7380-213-4.
3. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
4. ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1. vydání. Praha : Portál, 2014. 160 s. ISBN 978-80-262-0582-1.
5. JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha : Leges, 2014. 320 s. ISBN 978-80-7502-016-1.
6. KOLMAN, P. *Právo na informace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Edice učebnic PrF MU; č. 441. 216 s. ISBN 978-80-210-5135-5.
7. KONRÁD, Z., MUSIL, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. 608 s. ISBN 80-7179-878-9.
8. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. přepracované vydání. Praha : Aspi, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
9. SVATOŠ, R. Právní úprava obětí trestných činů. In: Zborník z medzinárodného odborného seminára konaného 10. a 11. decembra 2013 v Bratislave „*Terciárna prevencia kriminality v širšom sociálnom kontexte*“, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2014. 112 s., ISBN 978-80-8054-593-2.
10. VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1 vydání. Praha : Grada Publishing, a. s., 2016. 168 s. ISBN 978-80-271-9173-4.

Elektronické zdroje

1. Směrnice Evropského parlamentu a rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, *minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu*. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikaci Evropské Unie, 2017. [cit 2018- 01- 02]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>>.
2. Směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské Unie (2017/541) ze dne 15. března 2017 *o boji proti terorismu*. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikaci Evropské Unie, 2017. [cit 2017-12-01]. Dostupné z: <<http://www.eurlex.cz/dokument.aspx?celex=32017L0541>>.
3. Směrnice Rady 2004 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 *o odškodňování obětí trestných činů*. In: EUR-lex lex [právní informační systém]. Úřad pro publikaci Evropské unie, 2004. [cit 2017-12-20]. Dostupné z: <[http:// http://www.eurlex.cz/dokument.aspx?celex=32004L0080](http://http://www.eurlex.cz/dokument.aspx?celex=32004L0080)>.
4. Zákon č. 215/2006 Z.z., *o odškodňování osob poškozených násilnými trestnými činy*. *Zákony pre ľudí* [právní informační systém]. [cit 2017-12-25]. Dostupné z: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2006-215>>.
5. Zákon č. 181/2011 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*. *Zákony pro lidi* [právní informační systém]. [cit 2017-12-25]. Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-181>>.

Seznam grafů

1. Graf „Pohlaví“
2. Graf „Pohlaví u obětí“
3. Graf „Věk“
4. Graf „Věk u obětí“
5. Graf „Slyšel/slyšela jste o tom, že oběti trestné činnosti mají větší práva na jejich ochranu než v minulosti?“
6. Graf „Slyšel/slyšela jste o tom, že oběti trestné činnosti mají větší práva na jejich ochranu než v minulosti? (Oběti trestné činnosti)“
7. Graf „Stal/stala jste se obětí trestné činnosti?“
8. Graf „Jakého trestného činu jste se stal/stala obětí?“
9. Graf „Byl/byla jste řádně a dostatečně informován/informována orgány činnými v trestním řízení o Vašich právech a povinnostech dle zákona č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů?“
10. Graf „Byly Vám tyto informace dostatečným způsobem vysvětleny?“
11. Graf „Byl/byla jste v průběhu trestního řízení poučen/poučena o možnosti skrytí údajů o Vašem místě bydliště?“
12. Graf „Byly Vám předány Policií ČR seznamy či telefonní kontakty na akreditované subjekty, které poskytují pomoc obětem trestné činnosti? (Kontakt na advokáty, probační, mediační službu, Bílý kruh bezpečí, psychology,..)“
13. Graf „Využil/využila jste pomoci od akreditovaných subjektů, kteří jí nabízejí obětem trestné činnosti?“
14. Graf „Byl/byla jste spokojen/spokojena s tím, jak se k Vám během trestního řízení chovaly orgány činné v trestním řízení? Pokud ano, uveďte prosím, co se Vám líbilo. Pokud ne, uveďte prosím, co se Vám nelíbilo.“
15. Graf „Kolikrát jste byl/byla k dané věci vyslýchán/vyslýchána?“
16. Graf „Myslíte si, že je vhodné, aby oběti trestných činů vyslýchala osoba stejného pohlaví?“
17. Graf „Vyslýchala Vás osoba stejného pohlaví?“

18. Graf „Jakými způsoby se domníváte, že by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace, tedy stát se obětí trestné činnosti?“
19. Graf „Jakými způsoby se domníváte, že by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace, tedy stát se obětí trestné činnosti? (Oběti trestné činnosti)“

Přílohy

1. Dotazník

Dotazník

Pomoc obětem trestné činnosti

Dobrý den,

jmenuji se Linda Hronková a jsem studentkou třetího ročníku Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích. V rámci mé bakalářské práce shromažďuji údaje o informovanosti občanů o možnosti pomoci obětem trestné činnosti (zákon č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů). Veškeré údaje jsou anonymní.

Věnujte prosím několik málo minut svého času k vyplnění tohoto dotazníku.

Děkuji.

1) Pohlaví

- Žena
- Muž

2) Věk _____

3) Slyšel/slyšela jste o tom, že oběti trestné činnosti mají větší práva na jejich ochranu než v minulosti?

- Ano. Pokud ano, uveďte, které je dle Vás nejvýznamnější.

-
- Ne.

- 4) Stal/stala jste se obětí trestné činnosti?
- Ano. Pokud ano, tak pokračujte v otázce číslo 5.
  - Ne. Pokud ne, tak přejděte na otázku poslední, tedy číslo 15.
- 5) Jakého trestného činu jste se stal/stala obětí?
-
- 6) Byl/byla jste řádně a dostatečně informován/informována orgány činnými v trestním řízení o Vašich právech a povinnostech dle zákona č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů?
- Ano.
  - Ne.
- 7) Byly Vám tyto informace dostatečným způsobem vysvětleny?
- Ano.
  - Ne.
- 8) Byl/byla jste v průběhu trestního řízení poučen/poučena o možnosti skrytí údajů o Vašem místě bydliště?
- Ano.
  - Ne.
- 9) Byly Vám předány Policií ČR seznamy či telefonní kontakty na akreditované subjekty, které poskytují pomoc obětem trestné činnosti? (Kontakt na advokáty, probační, mediační službu, Bílý kruh bezpečí, psychology,..)
- Ano.
  - Ne.

10) Využil/využila jste pomoci od akreditovaných subjektů, kteří jí nabízejí obětem trestné činnosti?

Ano. Pokud ano, uveďte prosím, jaké pomoci jste využil/využila.

Ne.

11) Byl/byla jste spokojen/spokojena s tím, jak se k Vám během trestního řízení chovaly orgány činné v trestním řízení?

Ano. Pokud ano, tak uveďte, co se Vám líbilo.

Ne. Pokud ne, uveďte prosím konkrétní příklad toho, co se Vám nelíbilo.

---

12) Kolikrát jste byl/byla k dané věci vyslýchán/vyslýchána?

Jednou.

Vícekrát. Pokud vícekrát, byl/byla jste vyslýchán/vyslýchána tou samou osobou?

Ano.

Ne.

13) Myslíte si, že je vhodné, aby oběti trestných činů vyslýchala osoba stejného pohlaví?

Ano.

Ne.

14) Vyslýchala Vás osoba stejného pohlaví?

Ano.

Ne. Pokud ne, vadilo Vám to?

Ano.

Ne.

15) Jakými způsoby se domníváte, že by bylo možné účinněji předcházet procesu viktimizace, tedy stát se obětí trestné činnosti?

- Docházet na preventivní přednášky.
- Vyhýbat se neosvětleným místům ve večerních hodinách.
- Nepohybovat se sám v odlehlých místech a ve večerních hodinách.
- Absolvováním kurzu sebeobrany.
- Mít u sebe v případě napadení slzný sprej.